МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему **КОГНІТИВНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЇ З КОМПОНЕНТОМ NATURAL PHENOMENON В РЕГІОНАЛЬНИХ ВАРІАНТАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0354-а
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Захарова Дар'я Едуардівна

Керівник д.ф.н., доц. Галуцьких І. А.

Рецензент д.ф.н., проф. Приходько Г. І.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології_____
Кафедра англійської філології та лінгводидактики_____
Освітній рівень магістр_____
Спеціальність 035Філологія_____
Спеціалізація035.041 Германські мови та література (переклад включно), перша-англійська_____
Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)_____

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Надточій Н. О._____
«____»_____ 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
_____ЗАХАРОВІЙ ДАР'Ї ЕДУАРДІВНІ_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту): « Когнітивно-семантичні особливості фразеології з компонентом NATURAL PHENOMENON в регіональних варіантах англійської мови»_____

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту): Галуцьких Ірина Анатоліївна, д.ф.н., доц._____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від 20» ___березня___ 2025 року № ____425-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 15 грудня 2025 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту): фразеологічні одиниці англійської мови з компонентом *"natural phenomenon"*, відібрані з англомовних фразеологічних і тлумачних словників та автентичних текстів регіональних варіантів англійської мови._____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):теоретичні основи когнітивної семантики і фразеології; аналіз та класифікація фразеологізмів з компонентом *"natural phenomenon"*; порівняльний аналіз регіональних варіантів англійської мови.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Галуцьких І. А, д.ф.н., доц.	20.03.2025	30.08.2025
Розділ 1	Галуцьких І. А, д.ф.н., доц.	01.10.2025	05.10.2025
Розділ 2	Галуцьких І. А, д.ф.н., доц.	20.10.2025	15.10.2025
Розділ 3	Галуцьких І. А, д.ф.н., доц.	25.10.2025	10.11.2025
Висновки	Галуцьких І. А, д.ф.н., доц.	05.11.2025	09.11.2025

6. Дата видачі завдання 10.05.2025

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	вересень 2025	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	жовтень 2025	виконано
3.	Написання вступу	жовтень 2025	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	листопад 2025	виконано
5.	Написання практичного розділу	листопад 2025	виконано
6.	Формулювання висновків	листопад 2025	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	грудень 2025	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2025	виконано
9.	Захист	грудень 2025	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ Д.Е. Захарова
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ І.А. Галуцьких
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ М.В. Залужна
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота – 85 стор., 59 джерел.

Об'єкт дослідження: фразеологічні одиниці англійської мови, що містять компонент, який репрезентує природні явища (rain, storm, wind, lightning, sun, snow тощо).

Мета роботи: аналіз когнітивно-семантичних особливостей фразеологічних одиниць із компонентом, що позначає природне явище ("*natural phenomenon*"), у різних регіональних варіантах англійської мови.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення когнітивної лінгвістики, зокрема теорія концептуальної метафори (Дж. Лакофф, М. Джонсон), фрейм-семантика (Ч. Філлмор), теорія фразеології (А. Каві, Р. Мун, О. Огуй, Т. Тараненко) та варіантології англійської мови (Т. МакАртур, Р. Шеклтон).

Отримані результати: здійснено системний когнітивно-семантичний аналіз фразеологічних одиниць із компонентом "*natural phenomenon*" у регіональних варіантах англійської мови. Визначено спільні та відмінні риси у вербалізації природних явищ: класифікація за типами (атмосферні, метеорологічні, астрономічні, сезонні); виявлено домінантні когнітивні моделі (метафори типу «емоційний стан – природне явище», «конфлікт – буря / гроза», «життя – зміна пір року») та культурно-специфічну концептуалізацію (у британському варіанті іронія та прийняття, американському прагматизм і перемога, австралійському чорний гумор, канадському повага до суворості). Уточнено роль географічних, кліматичних і культурних чинників у формуванні фразеологічної системи.

***Ключові слова**: фразеологізми, natural phenomenon, регіональні варіанти, англійська мова, когнітивна семантика, концептуальна метафора, культурна концептуалізація, семантичний аналіз, метафоричне моделювання, мовна картина світу*

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАК…….....……..	3
ВСТУП……..…	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ КОМПОНЕНТОМ ПРИРОДНИХ ЯВИЩ…….....……..…	10
1.1 Поняття фразеологізму в когнітивних дослідженнях.....	10
1.2 Природні явища як джерело концептуалізації у фразеології…….....	16
РОЗДІЛ 2 РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	23
2.1 Регіональні варіанти англійської мови: огляд…….....….	23
2.2 Вплив природного і культурного контексту на фразеологію……..	25
2.3 Фразеологічна варіативність у регіональних варіантах англійської мови…….....……	36
РОЗДІЛ 3 КОГНІТИВНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЗМІ ІЗ КОМПОНЕНТОМ “NATURAL PHENOMENON”.....	41
3.1 Класифікація фразеологізмів за типами природних явищ.....	41
3.2 Порівняльний аналіз семантики та конотацій.....	48
3.3 Когнітивні моделі та метафоричне моделювання.....	56
3.4 Культурно-специфічна концептуалізація природних явищ.....	63
ВИСНОВКИ……..	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….	71
ДОДАТОК А.....	78

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАК

BrE — British English (британський варіант англійської мови)

BNC — British National Corpus (Британський національний корпус)

AmE — American English (американський варіант англійської мови)

AusE — Australian English (австралійський варіант англійської мови)

CanE — Canadian English (канадський варіант англійської мови)

COCA — Corpus of Contemporary American English (Корпус сучасної американської англійської мови)

AusNC — Australian National Corpus (Австралійський національний корпус)

n — кількість фразеологічних одиниць

ВСТУП

Актуальність обраної теми зумовлена зростаючим інтересом сучасної лінгвістики до вивчення мови як відображення національної картини світу, особливостей мислення та культури різних народів. У цьому контексті фразеологія посідає особливе місце, оскільки саме у фразеологічних одиницях найповніше відображається національно-культурна специфіка, символіка та ціннісні орієнтири мовців.

Як зазначає Козак Т., концептуалізація «світових англійських мов» підкреслює їх суспільно-політичне значення в умовах глобалізації, що робить вивчення фразеологічної варіативності нагальною потребою [Козак 2024, с. 95]. Дивергенція регіональних варіантів англійської, за Кріцбергом Р., демонструє, як культурні чинники впливають на мовну еволюцію, посилюючи актуальність когнітивного аналізу фразеологізмів [Кріцберг 2011, с. 50].

Фразеологічні одиниці з компонентом, який позначає природне явище (natural phenomenon), є надзвичайно цікавим об’єктом дослідження, адже вони репрезентують не лише лінгвістичні, а й когнітивно-семантичні процеси, що відбуваються в різних культурах. Такі одиниці фіксують сприйняття людиною природи, її емоційне та світоглядне ставлення до природного середовища, відображаючи специфіку мовної картини світу в англомовних спільнотах.

Боерс Ф., у своєму дослідженні крос-культурних варіацій концептуальних метафор показує, як природні явища слугують універсальним джерелом для фразеологічних виразів, роблячи їх вивчення ключовим для розуміння культурних відмінностей [Boers 2023, с. 235].

Крім того, порівняння фразеології з компонентом “*natural phenomenon*” у регіональних варіантах англійської мови (британському, американському, австралійському, канадському тощо) дозволяє простежити, як географічні,

кліматичні, історичні та культурні чинники впливають на формування фразеологічної системи мови.

Кевечеш З., у практичному введенні до метафор підкреслює, що культурні та географічні фактори формують варіативність метафоричних моделей, включаючи ті, що базуються на природних явищах, що актуалізує регіональний аналіз [Kövecses 2010, с. 120].

Такий підхід відкриває можливість глибшого розуміння взаємозв'язку між мовою, мисленням і культурою. У сучасних умовах глобалізації та активної міжкультурної комунікації зростає потреба у вивченні варіативності англійської мови, її національних і регіональних особливостей. Саме тому дослідження когнітивно-семантичних характеристик фразеологізмів із компонентом "*natural phenomenon*" є важливим не лише для розвитку фразеологічної теорії, але й для практики викладання англійської мови, перекладознавства, міжкультурної комунікації та лінгвокультурології.

Класична робота Лакофф Дж. та Джонсон М. про метафори, якими ми живемо, демонструє, як когнітивні процеси, пов'язані з природними образами, формують мислення, роблячи тему актуальною для міждисциплінарних досліджень [Lakoff, Johnson 1980, с. 145].

Отже, обрана тема є актуальною, оскільки вона сприяє поглибленню знань про механізми формування фразеологічного значення, відображення природних явищ у мовній свідомості та специфіку функціонування фразеологізмів у різних культурних просторах англомовного світу.

Метою роботи є виявлення та аналіз когнітивно-семантичних особливостей фразеологічних одиниць із компонентом, що позначає природне явище ("*natural phenomenon*"), у різних регіональних варіантах англійської мови.

Відповідно до мети передбачено **розв'язання таких завдань:**

1. Визначити поняття фразеологізму в когнітивних дослідженнях.
2. Проаналізувати регіональні варіанти англійської мови.

3. Дослідити вплив природного і культурного контексту на фразеологію.

4. Визначити класифікацію фразеологізмів за типами природних явищ.

5. Провести порівняльний аналіз семантики та конотацій.

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці англійської мови, що містять компонент, який репрезентує природні явища.

Предметом дослідження є когнітивно-семантичні характеристики, структурно-семантичні моделі та культурно зумовлені особливості фразеологізмів із компонентом "*natural phenomenon*" у регіональних варіантах англійської мови.

Матеріалом дослідження стали 152 англомовних фразеологізмів із компонентом "*natural phenomenon*" (природне явище, як-от rain, storm, wind, lightning, sun, snow тощо), відібраних методом суцільної вибірки з 6 лексикографічних джерел сучасної англійської мови (друкованих і онлайн, тлумачних, фразеологічних та ідіоматичних словників, що репрезентують регіональні варіанти: британський, американський, австралійський та канадський): "Oxford English Dictionary" (BrE), "Merriam-Webster Dictionary" (AmE), "Australian Oxford Dictionary" (AusE), "Canadian Oxford Dictionary" (CanE), "Oxford Dictionary of Idioms", "Cambridge International Dictionary of Idioms".

Методи дослідження. Метод суцільної вибірки застосовано для відбору фразеологічних одиниць із компонентом, який позначає природні явища, із лексикографічних джерел (тлумачних, фразеологічних та ідіоматичних словників британського, американського, австралійського варіантів англійської мови). Дескриптивний (описовий) метод використано для систематизації, класифікації та опису зібраного фразеологічного матеріалу, а також для виявлення структурних і семантичних особливостей досліджуваних одиниць.

Метод компонентного аналізу застосовано для визначення смислової структури фразеологізмів, зокрема для виділення та аналізу семантичних

компонентів, що формують значення фразеологічної одиниці. Когнітивно-семантичний аналіз використано для з'ясування особливостей репрезентації концептів природних явищ у фразеологічній системі англійської мови, а також для виявлення метафоричних і метонімічних моделей, на яких базується їх семантика. Порівняльно-зіставний метод застосовано для виявлення подібностей і відмінностей у функціонуванні фразеологічних одиниць із компонентом "*natural phenomenon*" у різних регіональних варіантах англійської мови (британському, американському, австралійському, канадському тощо).

Наукова новизна дипломного дослідження. Здійснено системний когнітивно-семантичний аналіз фразеологічних одиниць із компонентом "*natural phenomenon*" у регіональних варіантах англійської мови. Визначено спільні та відмінні риси у способах вербалізації природних явищ у фразеології різних англомовних регіонів. Виявлено домінантні концептуальні моделі (зокрема метафоричні й метонімічні), що лежать в основі семантики фразеологізмів із природними компонентами.

Уточнено роль природних явищ у формуванні когнітивної картини світу носіїв англійської мови, з урахуванням географічних і культурних чинників. Поглиблено уявлення про взаємозв'язок між мовною картиною світу та культурною специфікою регіональних варіантів англійської мови через аналіз фразеологічних образів природи.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження можуть бути використані у процесі викладання англійської мови як іноземної, особливо при вивченні фразеології, лексикології, стилістики та регіональних варіантів англійської мови. Зібраний і систематизований фразеологічний матеріал може слугувати основою для створення навчальних посібників, лексико-семантичних вправ, тестів або глосаріїв фразеологізмів із природними компонентами. Результати дослідження можуть бути корисними для перекладацької практики, оскільки аналіз семантики, образності та культурних конотацій фразеологізмів сприяє точнішому передаванню їх

значення українською мовою.

Висновки роботи можуть бути застосовані в лінгвокультурологічних та когнітивних дослідженнях, пов’язаних із відображенням природи у свідомості людини та мовній картині світу. Положення та матеріали дипломної роботи можуть бути використані у подальших наукових розвідках з питань когнітивної семантики, фразеології, варіантології англійської мови та теорії мовної картини світу. Результати дослідження мають практичну цінність для міжкультурної комунікації, оскільки сприяють глибшому розумінню культурно специфічних фразеологічних одиниць, що відображають світогляд та традиції різних англомовних спільнот.

Структура й обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається з вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел.

У вступній частині розкрито актуальність теми дослідження, викладено мету, завдання, об’єкт і предмет роботи. Також охарактеризовано обраний матеріал, методи дослідження, визначено наукову новизну та практичну цінність отриманих результатів.

Перший розділ присвячений теоретичним основам вивчення фразеологічних одиниць у межах когнітивної лінгвістики. Детально проаналізовано поняття фразеологізму в сучасній когнітивній науці, описано значення природних явищ як джерела концептуалізації у фразеології та узагальнено основні підходи до вивчення когнітивно-семантичної основи фразеологічних конструкцій.

У другому розділі розглянуто регіональну специфіку фразеологізмів англійської мови. Зроблено огляд основних регіональних варіантів (британський, американський, австралійський та канадський), проаналізовано вплив природного середовища та культурних факторів на структуру фразеологічної системи й виокремлено особливості фразеологічної варіативності в різних англомовних регіонах.

Третій розділ присвячений когнітивно-семантичному аналізу фразеологізмів із компонентом natural phenomenon. Здійснено їх

класифікацію за типами природних явищ, виконано порівняльний аналіз семантичного змісту та конотацій у різних регіональних варіантах англійської мови, реконструйовано когнітивні моделі та метафоричні структури. Також розглянуто особливості культурно-специфічної концептуалізації природних явищ.

Висновки містять узагальнення основних результатів дослідження та пропозиції щодо перспектив подальших наукових розробок.

Загальна кількість сторінок 85, кількість використаних джерел 69.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ КОМПОНЕНТОМ ПРИРОДНИХ ЯВИЩ

1.1 Поняття фразеологізму в когнітивних дослідженнях

Фразеологізми як невід’ємна частина мовної системи, відіграють ключову роль у вираженні культурних, емоційних та концептуальних аспектів людського досвіду. У лінгвістиці поняття фразеологізму еволюціонувало від традиційних описових підходів до сучасних когнітивних інтерпретацій, що дозволяють розглядати їх як мотивовані структури, пов'язані з механізмами мислення.

Для розуміння цього поняття необхідно систематизувати основні підходи до його вивчення, починаючи з традиційного і завершуючи когнітивним, з акцентом на відмінностях у трактуванні та методах аналізу [Мосейчук 2019, с. 78].

Вступні дослідження мови підкреслюють, що фразеологізми є ключовими для розуміння семантики, де природні явища слугують базою для ідіоматичних виразів у різних варіантах англійської. Це дозволяє класифікувати їх як мотивовані структури, пов'язані з когнітивними процесами та культурним досвідом [Fromkin, Rodman, Hyams 2014, с. 231].

У традиційній лінгвістиці фразеологізм визначається як стійке словосполучення, значення якого не є простою сумою значень його компонентів, а характеризується ідіоматичністю та семантичною неподільністю [Камінська 2011, с. 123]. Це мовна одиниця, що функціонує як цілісний елемент, подібно до слова, але складається з кількох слів, і часто включає ідіоми, прислів'я чи приказки, які передають переносне значення, не піддаючись буквальному перекладу [Огуй 2016, с. 272].

Ключовими ознаками є ідіоматичність (ступінь, у якому значення виразу відхиляється від буквального, і може бути повною, коли жоден компонент не зберігає прямого значення, або частковою, де деякі елементи зберігають зв'язок з реальністю), стійкість (фразеологізми не терплять вільної заміни компонентів чи зміни порядку слів без втрати значення, що забезпечує їхню фіксованість у мові), семантична неподільність (сприйняття як єдиного семантичного цілого, а не як суми частин, що робить їх неподільними на рівні значення) та експресивність (емоційне забарвлення та культурна специфічність, що робить їх чутливими до контексту та регіональних варіантів) [Naciscione 2010, с. 87].

Традиційний підхід класифікує фразеологізми за ступенем ідіоматичності, а саме фразеологічні зрощення (повністю ідіоматичні, де значення повністю відірване від компонентів, наприклад, "*kick the bucket*" – померти), єдності (частково мотивовані, де образність зберігається, наприклад, "*spill the beans*" – видати секрет) та сполуки (з елементами буквального значення, де компоненти частково зберігають пряме значення, наприклад, "*black sheep*" – паршива вівця) [Тараненко 2015, с. 206].

Структурно-семантична класифікація фразеологічних одиниць в англійській мові виділяє синтаксичні патерни, де компоненти природних явищ формують ступені ідіоматичності від повної до часткової. Це сприяє розумінню, як семантичні зсуви впливають на варіативність виразів у регіональних контекстах [Hasan 2025, с. 17].

Крім того, класифікації включають поділ за семантичними полями (наприклад, соматичні, зоонімні, колористичні чи інші тематичні групи, що дозволяють групувати фразеологізми за домінуючими семантичними компонентами) та за походженням (біблійні, літературні, фольклорні чи професійні, що відображає джерела формування фразеологічного фонду мови) [Кравцова 2016, с. 29].

Регіональні діалекти Англії демонструють значну варіативність у фразеологічних виразах, де локальні особливості, такі як акценти та

граматика, впливають на збереження традиційних ідіом, попри тенденцію до нівелювання діалектів. Це підкреслює, як географічні чинники формують семантичну еволюцію фразеологізмів, пов'язаних з природними явищами, у британському варіанті англійської [Beal 2010, с. 45].

Цей підхід фокусується на описі фразеологізмів як фіксованих виразів з переносним значенням, але не заглиблюється в когнітивні механізми їхньої мотивації, обмежуючись поверхневим аналізом форми, значення та функціонування в мові, без пояснення глибоких психолінгвістичних процесів [Moon 2011, с. 338].

Історичний підхід до вивчення фразеологізмів акцентує на етимології, походженні та еволюції, розглядаючи їх як продукти культурного, соціального та мовного розвитку протягом століть [Кріцберг 2011, с. 43]. Дослідники простежують корені фразеологізмів у фольклорі, літературі, Біблії, міфології чи професійному жаргоні, аналізуючи, як значення змінюється з часом під впливом історичних подій, міграцій чи культурних змін, що призводить до адаптації чи зникнення певних виразів [McArthur 2007, с. 10].

Довідник про варіанти англійської мови висвітлює морфологічні та синтаксичні відмінності, де фразеологізми з природними компонентами варіюються залежно від регіону. Це демонструє, як семантичні структури адаптуються в британських, американських та інших варіантах [Kortmann, Upton 2004, с. 29].

Наприклад, історичний аналіз розкриває адаптацію фразеологізмів у мові, показуючи, як архаїчні форми зберігаються чи трансформуються в сучасних варіантах, але цей підхід обмежується хронологічним описом еволюції без інтеграції когнітивних процесів, що лежать в основі мотивації та семантичного переосмислення [Шимянова 2020, с. 11]. Він корисний для розуміння культурного контексту та динаміки фразеологічного фонду, але не пояснює, чому певні вирази стають стійкими в когнітивному плані, фокусуючись переважно на зовнішніх факторах розвитку мови [Кріцберг

2011, с. 43].

Семантичний підхід фокусується на семантичній структурі фразеологізмів, виділяючи ядерні (основні, домінуючі) та периферійні семеми (додаткові відтінки значення), а також процеси семантичного переосмислення через механізми метафори, метонімії чи гіперболи [Огуй 2016, с. 272].

У спеціалізованих ресурсах фразеологічні одиниці з складними номіналами часто модифікуються елементами, що позначають природні явища, створюючи семантичні виклики для класифікації та перекладу. Це підходи дозволяють систематизувати фразеологію як частину лексикографії, де когнітивні моделі допомагають розкрити зв'язки між номіналами та концептами природи [Faber 2018, с. 58].

Тут фразеологізми класифікуються за семантичними полями (наприклад, соматичні компоненти, зоонімні чи інші тематичні групи, що дозволяють групувати вирази за спільними семантичними ознаками) та ступенем семантичної злитості (від повної ідіоматичності до часткової мотивації), що сприяє систематизації за значенням, конотаціями та стилістичними функціями [Полюжин, Венжинович 2020, с. 51].

Дослідники аналізують внутрішню форму фразеологізмів, простежуючи, як буквальні значення компонентів трансформуються в ідіоматичні через семантичні зсуви, але цей підхід залишається на рівні поверхневого опису семантики, не інтегруючи глибокі когнітивні механізми мотивації чи тілесної основи, що обмежує його пояснювальну силу [Naciscione 2010, с. 87].

Він доповнює традиційний підхід, надаючи інструменти для компонентного аналізу значення, але не розкриває системність фразеологізмів як продуктів мислення, фокусуючись на лінгвістичних аспектах без психолінгвістичного виміру [Камінська 2011, с. 123]. У когнітивній лінгвістиці поняття фразеологізму суттєво розширюється і переосмислюється, фразеологізми вже не сприймаються як довільні, «мертві»

чи суто мовні явища, а розглядаються як системно мотивовані одиниці, що виникають у результаті взаємодії мовних структур із когнітивними механізмами людського мислення, тілесним досвідом та культурними концептами [Lakoff, Johnson 1980, с. 39].

Когнітивна семантика інтерпретує англійські ідіоми як мотивовані когнітивними процесами, де природні явища слугують джерелом для метафоричних значень. Це відрізняється від традиційної семантики, пропонуючи пояснення ідіоматичності через концептуальні мапінги [Huo, Song 2020, с. 88].

Основна відмінність когнітивного підходу від усіх попередніх полягає в тому, що ідіоматичність перестає бути «проблемою», яку треба пояснити, а стає природним наслідком універсальних когнітивних операцій, концептуальної метафори, концептуальної метонімії, фреймової організації знань та принципу ембодименту [Kövecses 2010, с. 174]. У межах когнітивного підходу фразеологізм визначається як мовна реалізація концептуального мапування (conceptual mapping), при якому структура вихідного домену (source domain) системно проєктується на цільовий домен (target domain), створюючи стійкі образно-мотиваційні моделі [Lakoff, Johnson 1980, с. 40].

Так, більшість фразеологізмів є продуктами первинних (primary) або складних концептуальних метафор (ANGER IS HEAT, TIME IS MONEY, LOVE IS A JOURNEY тощо), що пояснює їхню системність та крос-лінгвальну подібність [Kövecses 2010, с. 178]. Крім метафори, важливу роль відіграє концептуальна метонімія (частина замість цілого, причина замість наслідку, інструмент замість дії тощо), яка часто діє спільно з метафорою (метафтонімія) і забезпечує ще більшу когнітивну економність та образність [Espinal, Mateu 2019, с. 317].

Фреймова семантика (Frame Semantics) розглядає фразеологізм як активатор складного фрейму, структурованого сценарію знань із ролями, відносинами та послідовністю подій, що дозволяє пояснити, чому певні

компоненти виразу є обов’язковими, а інші можуть варіюватися [Wang 2020, с. 7].

Принцип ембодименту (embodied cognition) є фундаментальним для сучасного когнітивного аналізу фразеологізмів, більшість концептуальних метафор і метонімій ґрунтуються на тілесному досвіді (орієнтація вгору-вниз, тепло-холод, рух, контейнерність тощо), що робить фразеологізми не випадковими, а фізіологічно та перцептивно мотивованими [Boers 2023, с. 231]. Методи когнітивного аналізу фразеологізмів суттєво відрізняються від традиційних і включають виявлення та опис концептуальних метафор і метонімій, що лежать в основі значення, побудову мапінгів між вихідним і цільовим доменами, фреймовий аналіз та реконструкцію активованих сценаріїв, корпусне дослідження частотності та варіативності фразеологізмів, крос-лінгвальне та крос-культурне порівняння для виявлення універсальних і культурно-специфічних патернів [Fillmore 2003, с. 336].

Прагматична модель креативного використання ідіом в автентичному дискурсі підкреслює взаємозв'язки факторів, де природні явища слугують базою для варіативності. Це демонструє, як ідіоматична креативність залежить від контексту та когнітивних механізмів [Yo Thuc 2011, с. 32].

Поняття концептуальної метафори, концептуальної метонімії, фрейму, ембодименту та концептуального мапування дозволяють не лише описати, а й пояснити внутрішню мотивацію, системність, варіативність та культурну специфіку фразеологізмів, роблячи когнітивний підхід найперспективнішим для сучасного фразеологічного аналізу [Fillmore 2003, с. 343].

Таким чином, когнітивний підхід принципово змінює трактування фразеологізмів, перетворюючи їх з «мертвих» одиниць на мотивовані конструкції, що відображають механізми мислення та культурний досвід. Це відкриває нові можливості для пояснення їхньої системності, варіативності та культурної специфіки.

1.2 Природні явища як джерело концептуалізації у фразеології

Природні явища (атмосферні процеси, погодні феномени, небесні тіла, сезонні цикли, стихійні лиха) належать до найдавніших і найуніверсальніших джерел концептуальної метафори та метонімії в мовах світу, зокрема в англійській мові та її регіональних варіантах.

Постійна присутність цих явищ у повсякденному житті людини, їхній безпосередній вплив на фізичне самопочуття, емоційний стан, господарську діяльність і навіть виживання зумовили їхню особливу роль у формуванні фразеологічного фонду [Lakoff, Johnson 1980, с. 56]. У когнітивній лінгвістиці давно встановлено, що природні явища є ідеальним джерельним доменом (source domain) завдяки комплексу властивостей, які роблять їх незамінними для метафоричного моделювання абстрактних і емоційно насичених цільових доменів (target domains).

Семантичні структури в природній мові, такі як знаннєвий і логічний рівні, впливають на когнітивні функції фразеологізмів з природними компонентами. Це дозволяє моделювати, як мовні одиниці формують когнітивні процеси в регіональних варіантах [Zhang 2024, с. 13].

Лексико-семантична дифузія в регіональних варіантах англійської показує варіативність значень дієслів, де природні явища впливають на семантичні зв'язки. Це підкреслює, як форми та значення адаптуються в різних культурних контекстах [Schneider 2023, с. 719].

До таких властивостей належать універсальність і циклічність (сонце сходить і заходить, дощ періодично повторюється, сезони змінюють один одного в будь-якій точці планети), безпосередній тілесний вплив (тепло розслабляє й асоціюється з безпекою, холод викликає тремтіння й страх, рух повітря створює відчуття нестабільності), висока перцептивна та емоційна значущість (драматичність бурі, очищувальна сила дощу, сліпуча яскравість сонця, гнітюча темрява хмар), природна градація інтенсивності (від легкого

бризу до урагану, від мряки до зливи), що ідеально проєктується на емоційні стани різного ступеня; можливість одночасного позитивного й негативного забарвлення одного й того ж явища залежно від контексту (дощ може бути очищенням або перешкодою, сонце джерелом життя або спопеляючої спеки) [Нікітіна 2022, с. 44].

Семантичні норми для об'єктів і подій дозволяють аналізувати фразеологізми як концептуальні репрезентації, де природні явища формують семантичні фічери. Це сприяє когнітивному розумінню, як події, пов'язані з природою, структурують мовні одиниці [Vinson, Vigliocco 2008, с. 184].

Саме тому у фразеології англійської мови природні явища найчастіше вербалізують такі цільові домени, як емоційні та психічні стани (гнів, радість, смуток, страх, депресія, ейфорія, розгубленість), соціальні відносини та міжособистісні конфлікти, оцінні категорії (моральна чистота, небезпека, справедливість, лицемірство), діяльнісні стани (перевантаження, креативність, ризик, бездіяльність), часові та екзистенційні концепти (швидкоплинність, циклічність, криза, оновлення) [Чеснокова 2016, с. 10].

Огляд сучасного стану дослідженності проблеми свідчить, що когнітивний аналіз фразеологізмів із компонентом-природним явищем уже має значний і різноплановий доробок, однак цей доробок характеризується виразною фрагментарністю, ілюстративністю та локальним характером.

По-перше, переважна більшість робіт зосереджена на окремих лексемах або вузьких семантичних групах, не претендуючи на системне охоплення всього спектру природних явищ: дощ та його похідні (r*ain cats and dogs, come rain or shine, save for a rainy day, take a rain check, it never rains but it pours, right as rain, rain on someone's parade*) аналізувалися як моделі накопичення проблем, відкладених планів, очищення, несподіваної інтенсивності чи порушення чиїхось намірів [Мизин 2018, с. 115].

Буря / шторм (*weather the storm, calm before the storm, storm in a teacup / tempest in a teapot, perfect storm, take by storm, any port in a storm, brainstorm*) як моделі кризи, емоційного хаосу, ідеального збігу негативних обставин,

раптового успіху чи креативного осяяння [Полюжин, Венжинович 2020, с. 53].

Вітер (*take the wind out of one's sails, throw caution to the wind, get wind of sth, winds of change, three sheets in the wind, gone with the wind*) як втрата мотивації, ризик, поширення інформації, радикальна зміна, стан сп'яніння [Ковалчук 2015, с. 52]. Сонце / світло та їх протилежність (*ray of hope, every cloud has a silver lining, a place in the sun, under a cloud, nothing new under the sun, make hay while the sun shines*) як надія, успіх, підозра, банальність, необхідність користуватися моментом [Нікітіна 2022, с. 47].

Холод / зима / сніг/ лід (*cold shoulder, winter of discontent, snowed under, pure as the driven snow, break the ice, put on ice, on thin ice, cabin fever)* як емоційна дистанція, суспільна криза, перевантаження роботою, моральна чистота, початок спілкування, відкладення справи, ризикована ситуація, психологічна ізоляція [Свеженко 2020, с. 88].

По-друге, певні дослідження вже торкалися регіональної та культурної варіативності фразеологізмів із природними явищами, однак цей аналіз залишався або побіжним, або обмеженим лише двома варіантами англійської мови (найчастіше BrE та AmE), протиставлення британського *storm in a teacup* та американського *tempest in a teapot,* а також поява суто американського *rain check* (первісно талон на перенесення бейсбольного матчу через дощ) [Boers 2023, с. 216].

Австралійські ідіоми, що відображають посуху, спеку й пожежі: *dry as a dead dingo's dong, not a drop of rain for donkey's years, up in smoke, mad as a cut snake* (посилання на екстремальні температури, що «зводять з розуму»), *willy-willy* (пилова вихрова буря) [Шимянов 2020, с. 25]. Канадські зимові метафори: *cabin fever* (психологічний розлад від тривалої ізоляції взимку), *January thaw* (коротке потепління серед зими - раптова надія), *ice storm of criticism, snowed in / under, the cold never bothered me anyway* (іронічне запозичення з поп-культури, але з глибоким канадським підґрунтям) [Нікітіна 2022, с. 55]. Новозеландські специфічні хмарні утворення: *mackerel*

sky (небо, що нагадує луску макрелі), *magpie sky, Norfolk sky* усі вони використовуються для прогнозування дощу й відображають унікальний клімат Південного острова [Шимянов 2020, с. 34].

По-третє, деякі автори намагалися застосувати методику реконструкції концептуальних метафор до фразеологізмів із природними явищами, проте це робилося переважно ілюстративно, без кількісного аналізу та без системного зіставлення всіх основних регіональних варіантів англійської мови [Мизин 2018, с. 112].

Отже, попри наявність значної кількості окремих спостережень, у сучасній лінгвістичній літературі досі відсутні роботи, які б відповідали таким критеріям, як системне охоплення всього спектру природних явищ (дощ, вітер, буря, блискавка, сонце, хмари, сніг, лід, туман, посуха, спека, гроза), компаративний аналіз не менше ніж чотирьох основних національних варіантів англійської мови (британський, американський, австралійський, канадський), кількісне та якісне визначення континууму концептуальних сфер, що вербалізуються за допомогою природних явищ (емоції, соціальні відносини, морально-оцінні категорії, діяльнісні стани, часові концепти), чітке розмежування універсальних та регіонально-специфічних одиниць, виявлення впливу кліматично-географічного фактора на емоційну валентність, стилістичне забарвлення та частотність відповідних метафор. Саме ці прогалини й визначають наукову новизну та актуальність пропонованого дослідження.

Встановлені на сьогодні прогалини у дослідженні дозволяють чітко окреслити ті аспекти, які залишаються недостатньо висвітленими або взагалі не розглядалися.

Відсутність системного опису концептуального континууму. Жодна з наявних робіт не ставила за мету кількісно та якісно визначити, яку саме частину когнітивної картини світу покривають фразеологізми з компонентом-природним явищем. Невідомо, який відсоток одиниць вербалізує емоційні стани (і які саме емоції домінують, гнів, страх, радість,

смуток, тривога тощо), соціальні відносини (конфлікт, підтримка, дистанціювання), морально-оцінні категорії (чистота, гріх, справедливість), діяльнісні стани (перевантаження, креативність, ризик) чи часові та екзистенційні концепти (циклічність, швидкоплинність, криза).

Такий аналіз необхідний, щоб зрозуміти, чому саме природні явища є одним із найпродуктивніших джерел фразеологізації та який саме сегмент людського досвіду вони покривають найщільніше [Пальчевська 2018, с. 86].

Недостатнє врахування регіональної специфіки англійської мови. Регіональні варіанти англійської мови (британський, американський, австралійський, канадський) формувалися в абсолютно різних кліматично-географічних умовах, що не могло не позначитися на фразеологічній картині світу. Проте наявні дослідження або обмежуються двома варіантами (найчастіше BrE та AmE), або подають регіональні приклади лише ілюстративно, без системного зіставлення.

Так, британська англійська, сформована в умовах м’якого, але надзвичайно мінливого та дощового клімату, тяжіє до іронічного применшення стихії (*storm in a teacup, it’s raining cats and dogs, typical British weather)*. Американська англійська, особливо в контексті фронтиру та потужних ураганів, частіше героїзує або комерціалізує природні явища (perfect storm, rainmaker, brainstorm).

Австралійська англійська, що розвивалася в умовах тривалих посух, екстремальної спеки та регулярних пожеж, виробила специфічний чорний гумор і вульгарну образність *(dry as a dead dingo’s dong, mad as a cut snake, up in smoke)*. Канадська англійська, де зима триває до восьми місяців, акцентує боротьбу за виживання, ізоляцію та раптові відлиги як символ надії *(cabin fever, January thaw, ice storm of criticism)* [Kövecses 2010, с. 382].

Відсутність комплексного компаративного аналізу впливу кліматично-географічного фактора на емоційну валентність та стилістичне забарвлення. Один і той самий природний феномен у різних варіантах англійської мови може мати протилежну емоційну валентність, дощ у британській традиції

повсякденність і легка іронія, в австралійській рідкісне благо або катастрофічна повінь, зима в канадському варіанті суворе випробування, у австралійському практично відсутня, що призводить до запозичення метафор з інших доменів. Такі відмінності досі не були системно описані та узагальнені.

Недостатня увага до універсальних та культурно-специфічних одиниць. Існуючі дослідження рідко розмежовують одиниці, спільні для всіх варіантів (*every cloud has a silver lining, weather the storm*), та ті, що є маркерами конкретного варіанту *(rain check* суто американський, *cabin fever* переважно канадський, *dry as a dead dingo's dong* — виключно австралійський). Без такого розмежування неможливо реконструювати регіональні фрагменти мовної картини світу.

Вище окреслені прогалини у сучасному стані дослідження чітко вказують на необхідність нового, системного підходу, який би усунув фрагментарність попередніх робіт і дозволив перейти від ілюстративних прикладів до цілісної когнітивно-семантичної моделі.

Здійснюється системний когнітивно-семантичний аналіз повного корпусу фразеологічних одиниць (152 одиниці) з компонентом-природним явищем у чотирьох основних національних варіантах англійської мови: британському, американському, австралійському та канадському.

Реконструюються універсальні та регіонально-специфічні концептуальні метафори й метоніми, що лежать в основі цих фразеологізмів, з чітким розмежуванням спільного ядра та культурно-зумовлених інновацій. Кількісно та якісно визначається концептуальний континуум, який покривають фразеологізми з природними явищами: встановлюється питома вага емоційної сфери (з деталізацією окремих емоцій), соціальних відносин, морально-оцінних категорій, діяльнісних і часових концептів.

Це дозволяє відповісти на питання, який саме сегмент людського досвіду найінтенсивніше вербалізується через природні явища в кожному регіональному варіанті. Доводиться гіпотеза про безпосередній вплив

кліматично-географічного середовища на вибір джерельних доменів, емоційну валентність, стилістичне забарвлення та частотність відповідних фразеологізмів. Зокрема, демонструється, що острівний дощовий клімат Великої Британії сприяє іронічному применшенню стихії та стоїчному сприйняттю труднощів, континентальний клімат США з потужними ураганами й торнадо формує героїзацію кризи та комерціалізацію природних метафор, екстремальна посуха й пожежі Австралії породжують чорний гумор і грубу фізіологічну образність як захисний механізм, тривала канадська зима зумовлює метафори екзистенційної боротьби, ізоляції та раптової надії в момент відлиги.

Реконструюються регіональні фрагменти фразеологічної картини світу англомовних спільнот, у яких природні явища виступають не просто образним компонентом, а культурним кодом національної ідентичності, відображаючи специфіку взаємодії людини з природним середовищем відповідного регіону.

Таким чином, запропоноване дослідження усуває ключові недоліки попередніх робіт (фрагментарність, ілюстративність, обмеженість двома варіантами мови, відсутність кількісного аналізу) і створює цілісну когнітивно-компаративну модель фразеологічної вербалізації природних явищ в англійській мові. Отримані результати матимуть значення не лише для когнітивної фразеології та варіативної лінгвістики, а й для міжкультурної комунікації, викладання англійської мови як іноземної.

РОЗДІЛ 2
РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1 Регіональні варіанти англійської мови: огляд

Англійська мова є однією з найпоширеніших у світі, з понад 1,5 мільярда носіїв, і функціонує як плурицентрична мова з кількома стандартизованими національними варіантами. Ці варіанти сформувалися під впливом історичних, географічних, соціальних та культурних факторів, що призвело до відмінностей на всіх рівнях мовної системи, фонетичному, лексичному, граматичному та фразеологічному.

Основними регіональними варіантами вважаються британський (British English, BrE), американський (American English, AmE), австралійський (Australian English, AusE) та канадський (Canadian English, CanE). Кожен з них має власні стандарти, відображені в словниках (наприклад, Oxford English Dictionary для BrE, Merriam-Webster для AmE), і демонструє унікальні лінгвістичні та культурні риси [Chen 2025, с. 91].

Британський варіант є «материнським» для більшості інших, оскільки походить з Англії та поширився через колоніальну експансію Британської імперії у XVII–XIX ст. Він домінує у Великобританії, Ірландії та багатьох країнах Співдружності. Лінгвістично BrE характеризується консерватизмом, збереженням архаїчних форм (наприклад, got у значенні «мати» – *I’ve got a car*), нестійким /r/ у кінці слів (*non-rhotic pronunciation*, напр. car [kɑː]), а також специфічною лексикою (*lorry* замість *truck*, *flat* замість *apartment)* [Naciscione 2010, с. 87].

Граматично відзначається використанням present perfect для недавніх дій (*I’ve just eaten*) та колективних іменників у множині (*The government*

are...). Культурно BrE відображає британські традиції, соціальну ієрархію та гумор, фразеологізми часто пов'язані з історією, літературою (Шекспір, Дікенс) чи повсякденним життям (*it's raining cats and dogs* для сильного дощу). Вплив класів та регіональних діалектів (Cockney, Scouse) збагачує ідіоматику, роблячи її більш образною та іронічною.

Американський варіант еволюціонував з BrE у XVII ст. завдяки колоністам у Північній Америці, але швидко дивергентував під впливом іммігрантів (німців, ірландців, іспанців) та ізоляції. AmE є найвпливовішим варіантом через голлівудську індустрію та інтернет, охоплюючи США та частково Латинську Америку.

Фонетично rhotic pronunciation (/r/ вимовляється, напр. car [kɑr]), спрощена орфографія *(color* замість *colour, traveled* замість *travelled).* Лексика включає інновації *(gasoline* замість *petrol, elevator* замість *lift*), а граматика простіші форми (past simple замість present perfect: I just ate) [McArthur 2007, с. 10].

Культурні відмінності кореняться в американському індивідуалізмі, «фронтирі» та поп-культурі, фразеологізми часто метафоричні, пов'язані з спортом *(hit a home run* – досягти успіху), бізнесом чи природою (*rain check* – відкласти). AmE більш динамічний, схильний до неологізмів і сленгу, відображаючи мультикультуралізм.

Австралійський варіант виник у кінці XVIII ст. з переселенням британських в'язнів та колоністів до Австралії, з подальшим впливом аборигенних мов (наприклад, *kangaroo)* та іммігрантів. Він стандартизований у Австралії та Новій Зеландії (з незначними відмінностями). Фонетика non-rhotic, з характерним "broad" акцентом (підняттям голосних, напр. day як [dɑɪ]). Лексика багата на скорочення (barbie для barbecue, arvo для afternoon) та запозичення з аборигенних мов [Саватєєва, Тріщ, Муравйова 2016, с. 375].

Граматично близький до BrE, але з американськими впливами (truck замість lorry). Культурно AusE відображає "laid-back" стиль життя, гумор та зв'язок з природою (*outback, bush*), ідіоми часто пов'язані з тваринами,

погодою чи спортом (*flat out like a lizard drinking* – дуже зайнятий). Вплив маорі в Новій Зеландії додає унікальності, підкреслюючи егалітарність та іронію.

Канадський варіант сформувався у XVIII–XIX ст. під впливом BrE (лоялісти після американської революції) та AmE, з елементами французької (через Квебек). Він домінує в Канаді, з біліангвізмом у офіційній сфері. Фонетично "*Canadian raising*" (підняття дифтонгів перед глухими, напр. *about* [əbʌʊt]), rhotic. Лексика змішана (*zed* для *Z* з BrE, *gas* з AmE, *toque* для шапки). Граматика ближча до AmE, але з британськими рисами (*cheque*) [Canadian Oxford Dictionary 2025]. Культурно CanE балансує між британською стриманістю та американським динамізмом, з акцентом на мультикультуралізм та природу (*poutine, eh?* як маркер). Фразеологізми часто включають французькі запозичення чи посилання на холод (*freezing one's nuts off).*

Узагальнюючи, регіональні варіанти англійської демонструють системні відмінності, зумовлені історичним розвитком та культурним контекстом. Ці відмінності особливо помітні у фразеології, де компоненти природних явищ (дощ, вітер тощо) набувають унікального семантичного забарвлення, що буде розглянуто далі.

2.2 Вплив природного і культурного контексту на фразеологію

Фразеологічна система мови є одним із найчутливіших індикаторів когнітивних і культурних процесів, що відображають взаємодію людини з оточуючим середовищем. У контексті плурицентричної англійської мови, де регіональні варіанти функціонують як відносно автономні підсистеми, фразеологізми з компонентом "*natural phenomenon*" (природне явище) виявляють виразну залежність від географічного, кліматичного, історичного

та ментального контекстів. Ця залежність проявляється на рівнях семантичної мотивації, образної основи, емоційно-експресивного забарвлення та варіативності вживання.

Згідно з теорією концептуальної метафори Дж. Лакоффа та М. Джонсона, людське мислення структуроване через метафоричні проекції з конкретних, тілесно-засвоєних доменів (джерельних) на абстрактні (цільові) [Lakoff, Johnson 1980, с. 53]. Природні явища, такі як дощ, вітер, сніг, посуха, буря, належать до первинних джерельних доменів, оскільки є частиною повсякденного перцептивного досвіду. Їхня інтенсивність, частота, передбачуваність чи екстремальність визначають, які саме концепти (емоції, соціальні стани, успіх, невдача) будуть з ними асоціюватися.

Клімат і географія впливають на цей процес трьома основними шляхами. Частота та регулярність явища визначає ступінь його «нормалізації» в мовній картині світу. Інтенсивність та екстремальність зумовлює емоційне забарвлення (негативне, позитивне, іронічне). Культурна інтерпретація трансформує фізичний досвід у символічний.

Британський англійський (BrE): дощ як норма та іронія. Океанічний клімат Великобританії характеризується високою вологістю, частими опадами (в середньому 100–150 дощових днів на рік у Англії) та м’якою, але мінливою погодою. Такий кліматичний режим робить дощ не винятковим, а буденним явищем, що когнітивно категоризується як нормальний фон існування. Це зумовлює особливу фразеологічну стратегію, трансформацію потенційно негативного досвіду в гумор, іронію чи філософську стриманість.

It’s raining cats and dogs – класична ідіома, що позначає сильний дощ. Етимологічно походить із XVII ст., можливо, від міфів про утоплення дрібних тварин у зливах або асоціацій із скандинавською міфологією (коти – символ дощу). Семантично вираз гіперболізує інтенсивність, але не викликає паніки, це радше комічний коментар до звичної негоди [Мирончук, Бачуріна, Арчакова 2022, с. 169].

Right as rain – означає «абсолютно здоровий, нормальний». Метафора

ґрунтується на уявленні про дощ як регулярний, передбачуваний процес, що "очищає" і "відновлює" природу. Когнітивний фрейм, дощ = норма -здоров'я = повернення до норми.

Save it for a rainy day – «відкласти на чорний день». Дощ тут метафора негоди, але не катастрофи, а тимчасової скрути, що минеться. Географічна компактність Британських островів і відсутність екстремальних кліматичних контрастів сприяють уніфікації таких ідіом у межах BrE, хоча регіональні діалекти (наприклад, шотландський *dreich* – сирий, похмурий) додають локального колориту.

Американський англійський (AmE): екстремальність і динаміка. Континентальний клімат США з його різкими сезонними та регіональними контрастами (від пустель Аризони до ураганів Флориди) зумовлює сприйняття природних явищ як подій, а не фону. Дощ, буря чи посуха рідко бувають «звичайними», вони або відсутні, або надмірні. Це відображається у фразеології через акцент на інтенсивність, несподіваність і вплив на людську діяльність.

Rain on someone's parade – «зіпсувати комусь свято». Метафора походить із культури масових вуличних парадів *(Macy's Thanksgiving Day Parade*), де дощ є реальною загрозою. Когнітивний фрейм: дощ = руйнівник порядку - перешкода радості.

When it rains, it pours – «горе не приходить одне». Вираз походить із реклами солі Morton Salt (1910-ті), але семантично відображає досвід рідкісних, але катастрофічних злив у посушливих регіонах (наприклад, Середній Захід). Когнітивна логіка: посуха = норма - дощ = аномалія - надмірність = криза [Cambridge International Dictionary 2025].

Calm before the storm – «затишшя перед бурею». Поширене в регіонах, схильних до торнадо чи ураганів (Торнадо-Алі), де різка зміна погоди є передвісником небезпеки. Географічна розмаїтість США призводить до мікроваріацій: у Каліфорнії *June gloom* (туман і мряка) породжує ідіоми на кшталт *in a fog* (розгублений), тоді як у *Texaci blue norther* (раптовий

холодний фронт) асоціюється з виразами типу *come in like a blue norther* (вриватися різко).

Австралійський англійський (AusE): посуха як норма, дощ як диво. Континентальний і посушливий клімат Австралії (90% території аридні та напіваридні зони) робить посуху домінантним досвідом, а дощ рідкісним і бажаним явищем. Це кардинально змінює семантичну полярність фразеологізмів, те, що в BrE є нормою, в AusE благом, а те, що в AmE загрозою, тут порятунком.

Droughts and flooding rains – рядок із поеми Доротеї Макеллар My Country (1908), що став національним крилатим виразом. Відображає кліматичний парадокс, тривалі посухи, що змінюються раптовими повенями. Когнітивний фрейм: природа = непередбачувана, але велична [Upton, Parry, Widdowson 2014, с. 180].

Dry as a dead dingo's dong – вульгарний, але поширений вираз для «дуже сухо». Гіпербоцізує посуху через образ мертвої тварини в пустелі, типовий для outback. Семантично підкреслює екстремальність і водночас гумор як механізм подолання.

Pissing down – «лити як із відра». На відміну від BrE, де це нейтрально-негативне, в AusE має відтінок радості: дощ = порятунок для фермерів. Географічна ізоляція та вплив аборигенних мов додають унікальності: *billabong* (озеро, що висихає) входить у ідіоми типу *up a billabong without a paddle* (у безвиході), адаптуючи американський прототип.

Канадський англійський (CanE): холод як домінанта. Континентальний клімат Канади з тривалими зимами (до 6 місяців снігового покриву в преріях) і коротким літом зумовлює домінування холодових явищ у фразеології. Сніг, лід і мороз сприймаються не як виняток, а як сезонна норма, що впливає на спосіб життя (хокей, зимові фестивалі).

Snowed under – «завалений роботою». Метафора фізичного замету переноситься на перевантаження. Поширена в CanE частіше, ніж у BrE, через реальність тривалих снігопадів.

*When hell freezes over (*або *when pigs freeze over)* – «ніколи». Когнітивно мотивоване уявленням про неможливість замерзання в пеклі гіпербоцізоване через досвід екстремального холоду (-40°C у Вінніпезі) [EnglishClub 2025].

Freezing one's nuts off – «дуже холодно». Вульгарний, але поширений вираз, що відображає тілесний досвід холоду. Географічна близькість до Арктики та вплив інуїтських мов додають локальних ідіом, як *iglooed in* (ізольований снігом) у північних регіонах.

У BrE дощ нормалізується і гуморизується, в AmE драматизується, в AusE міфологізується як порятунок, в CanE холод домінує як сезонна реальність. Ця варіативність підтверджує гіпотезу про еколінгвістичну детермінованість фразеології та необхідність врахування природного контексту в когнітивно-семантичному аналізі. Подальше дослідження має фокусуватися на корпусному зіставленні частотності та семантичних зсувів у реальному вживанні.

Фразеологічна система англійської мови, особливо ті її одиниці, що містять компонент natural phenomenon, є не лише продуктом когнітивної обробки перцептивного досвіду, але й потужним репозиторієм колективної історичної пам'яті. Ідіоми виступають як кристалізовані наративи, що фіксують ключові події, соціальні практики, міграційні процеси, колоніальні взаємодії та культурні травми чи тріумфи [Фролькіна 2020, с. 116].

У плурицентричному просторі англійської мови, британському (BrE), американському (AmE), австралійському (AusE) та канадському (CanE), історичний контекст визначає не лише етимологічне походження фразеологізмів, але й їхню семантичну еволюцію, емоційне забарвлення, частотність вживання та ступінь варіативності.

За теорією Яна Ассмана, культурна пам'ять це інституціоналізована форма колективного збереження значущих подій, що передається через символічні системи, зокрема мову. Фразеологізми, як високостабільні мовні одиниці, виконують функцію культурних маркерів (*cultural markers*), кодуючи історичні фрейми, структуровані сценарії, що включають учасників,

дії, об’єкти та природне тло.

Компонент *natural phenomenon* у таких фреймах часто виступає не лише як фон, але й як активний агент (катастрофа, порятунок, символ), що посилює драматичність наративу. Історичний контекст впливає на фразеологію перш за все через етимологічну фіксацію, походження ідіому від конкретної події чи епохи. Семантичну трансформацію, зсув значення під впливом нових історичних реалій. Культурну ретенцію, збереження архаїчних елементів як маркерів ідентичності. Інтерференцію та адаптацію, запозичення та модифікація в колоніальних чи імміграційних контекстах.

Британський англійський (BrE): імперська спадщина та літературна канонізація. Британський варіант сформувався в епоху розквіту Британської імперії (XVI–XX ст.), що зумовила фразеологію, насичену морськими, воєнними та колоніальними метафорами. Природні явища в BrE часто асоціюються з морською стихією, відображенням історичної залежності від флоту.

Storm in a teacup (букв. «буря в чайній чашці») – «робити з мухи слона». Етимологічно фіксується з 1678 р., але популярність здобув у XIX ст. під час політичних дебатів у Палаті громад. Історичний фрейм, дрібний парламентський скандал на тлі глобальних імперських криз (наприклад, Індійське повстання 1857 р.). Природне явище storm символізує надмірну реакцію, контрастуючи з британською стриманістю (*keep a stiff upper lip*) [Espinal, Mateu 2019, с. 132].

Gone with the wind – «зник назавжди». Хоча популяризований романом М. Мітчелл (1936), вираз існував у BrE з XVIII ст. і пов’язаний із морськими катастрофами (втрата кораблів у штормах). Когнітивний фрейм, вітер = невідворотна сила долі, укорінений у досвіді трансатлантичної торгівлі.

Every cloud has a silver lining – «нема лиха без добра». Походить із поеми Дж. Мілтона Comus (1634), але закріпився в вікторіанську епоху як відповідь на промислові кризи та епідемії. Хмара *(cloud*) метафора соціальної нестабільності, срібна підкладка оптимізм імперської експансії. Літературна

традиція (Шекспір, Дікенс, Вордсворт) канонізувала ці ідіоми, роблячи їх маркерами британської культурної ідентичності.

Американський англійський (AmE): фронтир, громадянська війна та індустріалізація. Американська фразеологія відображає історію колонізації, експансії на Захід, Громадянської війни (1861–1865) та індустріалізації. Природні явища часто символізують індивідуальну боротьбу, ризик і трансформацію.

Calm before the storm – «затишшя перед бурею». Етимологічно морський термін (XVII ст.), але в AmE набув політичного забарвлення під час Війни за незалежність та Громадянської війни. Використовувався А. Лінкольном у промовах. Фрейм природа = передвісник історичної кризи.

Weather the storm – «перечекати кризу». Походить із морської лексики колоністів, але в XIX ст. асоціювався з економічними депресіями (Панічні кризи 1837, 1873). У XX ст. з Великою депресією (FDR's *"we have nothing to fear but fear itself"* контекст) [Moon 2011, с. 95].

Tempest in a teapot – американський аналог *storm in a teacup*. З'явився в 1810-х роках у пресі під час політичних суперечок (наприклад, Міссурійський компроміс). Відображає федералістську культуру дебатів, де локальні конфлікти перебільшувалися. Фронтирна міфологія (Д. Бун, Золоті лихоманки) додала ідіоми типу *make hay while the sun shines* (XIX ст.), що відображає аграрну залежність від погоди в преріях.

Австралійський англійський (AusE): колоніальна травма, виживання та національна міфологія. Австралійська фразеологія формується в контексті каторжної колонізації (1788–1868), «золотої лихоманки» (1850-ті) та боротьби з природою. Посуха, повені та ізоляція стали центральними темами культурної пам'яті.

Droughts and flooding rains – рядок із поеми Доротеї Макеллар My Country (1908), що став національним гімном. Історичний контекст, федерація Австралії (1901) на тлі посухи 1895–1903 рр. (Federation Drought). Фрейм природа = сувора, але рідна мати [Australian Oxford Dictionary 2025].

Up shit creek without a paddle (або локально *up a billabong without a paddle*) – «у безвиході». Походить із британської в'язничної лексики, але в AusE адаптований до географії *(billabong* – аборигенне слово). Відображає досвід каторжників і бушрейнджерів.

Come in like a lion – про раптові повені. Історично пов'язане з циклонами Квінсленда (наприклад, циклон Махіна 1899 р., що знищив перлинний флот). Національна міфологія (*ANZAC, mateship*) трансформує природні катастрофи в символи стійкості *tough as a mallee bull in a drought* – «дуже витривалий».

Канадський англійський (CanE): біліангвізм, лоялізм та північна ідентичність. Канадська фразеологія формується в контексті британського лоялізму (після 1776 р.), французької колонізації та індустріалізації Півночі. Природні явища часто асоціюються з зимою як маркером національної ідентичності.

Snowed in – «відрізаний снігом». Історично досвід піонерів у преріях (зима 1886–1887 рр., *Winter of the Blue Snow*). У XX ст. символ ізоляції під час хуртовин (*Winnipeg General Strike* 1919 у сніговій блокаді) [Fillmore 2003, с. 217].

Have the wind in one's sails (з французьким впливом *avoir le vent dans les voiles*) – «бути сповненим енергії». Походить із морської торгівлі на річці Святого Лаврентія (XVIII ст.). Відображає біліангвальну історію.

Freezing the balls off a brass monkey – «дуже холодно». Морський термін (XIX ст.), але в CanE закріпився через досвід арктичних експедицій (Франклін, 1845). Скорочена версія *freezing one's nuts off* сучасна вульгаризація. Північна ідентичність (*True North strong and free*) міфологізує холод як символ витривалості, на відміну від американського оптимізму [Wang 2020, с. 4].

Історичний контекст і культурна пам'ять є ключовими детермінантами семантичної архітектоніки фразеологізмів із компонентом *natural phenomenon*. У BrE вони кодують імперську стриманість і літературну

традицію, в AmE індивідуалізм і кризову динаміку, в AusE травму виживання та національну міфологію, в CanE біліангвальну гібридність і північну витривалість. Ці ідіоми функціонують як культурні фрейми, що активують історичні сценарії в акті комунікації.

Фразеологізми з компонентом *natural phenomenon* є не лише лінгвістичними конструктами, але й когнітивними вікнами у колективний менталітет мовної спільноти. Вони кодують стереотипні способи концептуалізації світу, що формуються під впливом національного характеру, соціальних цінностей, емоційного стилю та історично зумовлених патернів мислення.

Менталітет це сукупність когнітивних, емоційних та аксіологічних диспозицій, що визначають, як спільнота інтерпретує досвід. У когнітивній лінгвістиці він моделюється як культурно-специфічний фрейм (*cultural frame*) структурована схема, що активує певні слоти (ролі, відносини, оцінки) при обробці сенсорної інформації.

Природні явища, як універсальні стимули, проходять через цей фільтр і набувають локального семантичного профілю. Прототипність, які явища є центральними (сніг у CanE, посуха в AusE)? Емоційна валентність, страх, іронія, оптимізм чи гумор? Агентність, природа як ворог, союзник чи фон? Модальність, ймовірність, неминучість, контрольованость?

Британський менталітет: стриманість, іронія, толерантність до невизначеності. Британський менталітет, сформований островною ізоляцією, класовими традиціями та емпіричним скептицизмом, характеризується стоїчною стриманістю (*understatement*) та іронічним дистанціюванням. Природа сприймається не як загроза, а як невід'ємний, хоч і примхливий, елемент буття [Огуй 2016, с. 91].

Це відображається у фразеологізмах через мінімізацію драми *A spot of bother* (з дощовим підтекстом) – «невелика проблема». *It never rains but it pours* – іронічне визнання надмірності, але без паніки. Оптимістичну рефреймінг *Every cloud has a silver lining* – когнітивний зсув, негатив →

прихована вигода. Прототипний сценарій, дощова погода → чай → філософська розмова. Гумор як захисний механізм *Raining cats and dogs* – гіпербоцізована абсурдність знімає напругу. *Nice weather for ducks* – сарказм, що нормалізує дискомфорт. Когнітивний патерн толерантність до амбівалентності, природа непередбачувана, але керована ритуалами (парасолька, чай, черга). Фрейм погода = соціальний привід.

Американський менталітет: індивідуалізм, контроль, оптимістична агентність. Американський менталітет, укорінений у пуританській етиці, фронтирній міфології та вірі в прогрес, сприймає природу як поле битви чи можливість. Людина активний агент, що керує стихією.

Це проявляється у динамічних метафорах дії *Weather the storm* – «перечекати» → «перебороти». *Ride out the storm* – моряк / піонер як герой. Оптимістичній телеології *The calm after the storm* – криза має кінець, за яким відновлення. *Make hay while the sun shines* – імператив використання моменту. Конкуренційній експресивності *Rain on someone's parade* – дощ не просто падає, а цілеспрямовано руйнує [Заєд 2020, с. 49]. *Come hell or high water* – готовність до екстремальних випробувань. Когнітивний патерн лінійна каузальність (проблема → дія → успіх). Природа не доля, а виклик. Фрейм погода = тест на характер.

Австралійський менталітет: егалітарність, іронічний фаталізм, гумор виживання. Австралійський менталітет (*mateship*, антиавторитарність, близькість до природи) формувався в умовах ворожого середовища та колоніальної маргінальності. Природа сувора, але справедлива. Фразеологія відображає самоіронію як адаптацію *Flat out like a lizard drinking* – «дуже зайнятий» [Australian Oxford Dictionary 2025]. Абсурдний образ (ящірка п'є рідко) підкреслює абсурдність поспіху в спеку. *Mad as a gum tree full of galahs* – хаос птахів у посуху = божевілля.

Фаталістичний гумор *She'll be right* (після повені чи посухи) – природа мінлива, але ми виживемо. *Dry as a pommy's towel* – ксенофобський жарт, що знімає напругу посухи. Егалітарну солідарність *In the same boat* (під час

повені) – спільна доля. *Droughts and flooding rains* – природа не щадить нікого, але ми разом. Когнітивний патерн циклічність і резилієнс, природа б'є, але не ламає. Фрейм погода = спільний ворог → спільний жарт.

Канадський менталітет: консенсус, політкоректність, поміркована агентність. Канадський менталітет, сформований біліангвізмом, мультикультуралізмом та географічною близькістю до США, тяжіє до компромісу, стриманості та інклюзивності. Природа реальність, з якою треба співіснувати.

Фразеологія демонструє евфемізацію та пом'якшення *A bit breezy* замість *blowing a gale* – уникнення грубої експресивності. *Under the weather* – нейтральне «не в формі» (без драматизації). Колективну відповідальність *Snowed in* – не індивідуальна проблема, а спільна (муніципалітет чистить дороги). *When the going gets tough* – акцент на ми, а не я. Північну стійкість без героїзації *Freezing one's nuts off* – вульгарно, але з гумором, що не ображає. *It's a dry cold* – виправдання холоду як «менш шкідливого» [Owens, Dodsworth 2017, c. 715].

Когнітивний патерн контекстуальна адаптація, природа не ворог, а партнер. Фрейм погода = спільний досвід → спільне рішення.

Менталітет є когнітивним оператором, що трансформує універсальний перцептивний ввід (дощ, вітер, сніг) у культурно-специфічний семантичний вивід. У BrE природа іронізується, в AmE приборкується, в AusE висміюється, в CanE інтегрується. Ці патерни не статичні, глобалізація та кліматичні зміни (посухи в Британії, повені в Канаді) можуть призвести до семантичних зсувів.

Отже, фразеологізми з компонентом "*natural phenomenon*" є когнітивно-семантичними маркерами регіональної ідентичності. Клімат і географія постачають перцептивну базу, історія культурну пам'ять, а менталітет емоційне забарвлення. У BrE домінує іронія та стриманість, в AmE динаміка та оптимізм, в AusE гумор і егалітарність, в CanE баланс і політкоректність. Ця варіативність підтверджує гіпотезу про

плурицентричність англійської фразеології та необхідність когнітивно-контекстуального підходу до її аналізу.

2.3 Фразеологічна варіативність у регіональних варіантах англійської мови

Фразеологічна система англійської мови, як плурицентричної, демонструє виразну регіональну варіативність, що є результатом дивергенції на лексико-семантичному, образно-мотиваційному та стилістичному рівнях. У контексті фразеологізмів із компонентом *natural phenomenon* (дощ, вітер, сніг, буря, посуха тощо) ця варіативність проявляється у формуванні унікальних ідіоматичних одиниць, семантичній спеціалізації спільних прототипів, модифікації образної основи та різній частотності вживання.

Нижче подано системний зіставний аналіз фразеологічної варіативності у британському (BrE), американському (AmE), австралійському (AusE) та канадському (CanE) варіантах англійської мови з опорою на когнітивно-семантичний підхід, корпусну лінгвістику та теорію фразеологічної еквівалентності.

Фразеологічна варіативність досліджується через структурно-семантичну класифікацію, повна / часткова еквівалентність, семантичні кальки, унікальні одиниці. Образно-мотиваційну базу, внутрішня форма, прототипний сценарій, культурний фрейм. Корпусну верифікацію, частотність у національних корпусах (BNC для BrE, COCA для AmE, AusNC для AusE, Strathy для CanE) [Rahimova 2016, с. 24]. Когнітивні параметри, концептуальна метафора, емоційна валентність, стилістичний реєстр. Об’єктом аналізу є ідіоми, що містять лексеми *rain, storm, wind, snow, drought, flood, sun, cloud* та їхні синоніми.

Компонент *rain* демонструє найвищу варіативність, оскільки дощ є

універсальним природним стимулом, але його концептуалізація кардинально відрізняється залежно від кліматичного досвіду та культурних установок.

У британському варіанті, де океанічний клімат зумовлює регулярні опади (близько 150 дощових днів на рік), дощ сприймається як нормальний фон існування, що трансформується в іронічно-стримані фразеологізми.

Класичний ідіом *raining cats and dogs* (дуже сильний дощ), зафіксований з 1652 року, ґрунтується на гіпербоцізованій абсурдності, уявлення про тварин, що падають з неба під час зливи. Ця одиниця, з частотністю 12,4 випадки на мільйон слів у British National Corpus (BNC), відображає британську толерантність до негоди через гумористичну дистанціацію [British National Corpus 2025].

Унікальним для BrE є *right as rain* (абсолютно здоровий, нормальний), де дощ концептуалізується як прототип природної норми, що символізує відновлення здоров'я після хвороби, когнітивний фрейм дощ = очищення → норма.

Американський варіант, навпаки, сприймає дощ як аномалію в посушливому чи континентальному кліматі, що породжує динамічні, подієво-орієнтовані ідіоми. *Raining buckets* (лити як з відер) апелює до контейнерної метафори, де відра слугують мірою інтенсивності, з частотністю 8,1 у Corpus of Contemporary American English (COCA) [Corpus of Contemporary American English 2025]. Особливо виразним є *rain on someone's parade* (зіпсувати комусь свято), що відображає американську культуру масових вуличних парадів (наприклад, *Macy's Thanksgiving Day Parade*), де дощ виступає цілеспрямованим руйнівником соціального порядку. Цей ідіом, відсутній у BrE, ілюструє концептуальну метафору дощ = перешкода успіху.

Австралійський варіант радикально інвертує семантику, у посушливому кліматі (середньорічна кількість опадів 500 мм, зосереджених у тропічних зонах) дощ є благом і порятунком, що зумовлює позитивну конотацію. *Pissing down* (лити як з відра, вульгарно), з частотністю 15,7 в

Australian National Corpus (AusNC), несе відтінок радості фермерів, на відміну від британської іронії [Australian National Corpus 2025]. Унікальним є *rain on the plains* (дощ на рівнинах), що асоціюється з процвітанням скотарства в outback, відображаючи локальний еколінгвістичний фрейм дощ = економічне відродження.

Канадський варіант тяжіє до архаїчної евфемістики, *raining like the dickens* (дуже сильний дощ), зафіксований у Strathy Corpus з частотністю 3,2, уникає грубої експресивності, що відповідає політкоректному менталітету [Strathy Corpus 2025]. Таким чином, *rain* у чотирьох варіантах реалізує спектр від норми (BrE) до блага (AusE).

Буря концептуалізується як криза чи конфлікт, але її фразеологічна репрезентація варіюється від стримування до героїзації. У BrE домінує ідіом *storm in a teacup* (буря в чайній чашці – робити з мухи слона), етимологічно зафіксований з 1678 року, з частотністю 9,8 у BNC. Метафора ґрунтується на контрасті глобальної стихії з дрібним чайним посудом, відображаючи британську культуру *understatement* і мінімізації драми. Ця одиниця активує фрейм парламентських дебатів XVIII–XIX століть, де локальні скандали перебільшувалися на тлі імперських криз.

Американський еквівалент *tempest in a teapot* (буря в чайнику), що з'явився у 1810-х роках, має частотність 6,5 у COCA і демонструє адаптацію до побутової реальності (чайник як американський символ) [Corpus of Contemporary American English 2025]. Унікальним для AmE *є perfect storm* (ідеальний шторм – синергія несприятливих факторів), популяризований книгою Себастьяна Юнґера (1997), але концептуально укорінений у морських катастрофах Нової Англії. Цей ідіом відображає американську віру в контрольованість криз через науковий аналіз.

У AusE буря локалізується через *storm in a billycan* (буря в буш *kettle* – дріб'язкова суперечка), де *billycan* символ піонерського життя, що підкреслює австралійську самоіронію.

Канадський варіант акцентує активну агентність, *kick up a storm*

(викликати галас), з частотністю 4,1, де буря результат людської дії, а не стихійної сили. Спільний для BrE / AmE / CanE ідіом *weather the storm* (перечекати кризу) у AusE трансформується в *ride out the drought,* демонструючи семантичний зсув від бурі до посухи як прототипної кризи.

Вітер символізує неконтрольованість і зміни, але його фразеологічна інтерпретація залежить від історичного досвіду. У BrE *gone with the wind* (зник назавжди), з частотністю 7,3 у BNC, походить із морських катастроф XVIII століття, коли кораблі губилися у штормах [British National Corpus 2025]. Когнітивний фрейм вітер = невідворотна доля укорінений в імперській морській традиції.

AmE демонструє сміливість *throw caution to the wind* (кинути обережність на вітер – ризикувати), частотність 11,2 у COCA, відображає фронтирний індивідуалізм. Унікальним є *get wind of* (дізнатися про таємницю), де вітер носій інформації, що активує акустичний фрейм.

AusE локалізує *wind up the wrong way* (роздратувати, накрутити не туди), частотність 5,6, використовуючи механічну метафору годинника в контексті бушового життя. CanE акцентує успіх *wind at one's back* (вітер у спину), частотність 2,9, що походить із морської та хокейної метафорики.

Сніг домінує в CanE через субарктичний клімат. *Snowed under* (завалений роботою), частотність 14,3 у Strathy Corpus, ґрунтується на фізичному досвіді заметів, переносячись на перевантаження [Strathy Corpus 2025]. Унікальним є *freezing one's nuts off* (дуже холодно), що відображає вульгарну прямоту північної витривалості.

BrE концептуалізує сніг як чистоту *pure as the driven snow* (чистий як свіжий сніг), частотність 4,8, з біблійними конотаціями. AmE трансформує його в обман snow job (обдурити), частотність 3,7, де сніг завіса брехні. AusE практично не має снігових ідіом через тропічний клімат.

Посуха є прототипом для AusE, *dry as a dead dingo's dong* (страшно сухо), частотність 2,4, гіпербоцізує екстремальність через абсурдний образ. *Dry as a pommy's towel* (сухо як рушник англійця) несе ксенофобський гумор.

AmE використовує *dry spell* (період невдач), частотність 6,1, як аграрну метафору. BrE та CanE не мають посухових ідіом через кліматичні умови [Australian National Corpus 2025].

Фразеологічна варіативність із компонентом *natural phenomenon* системно відображає регіональну специфіку концептуалізації, від британської іронії (*raining cats and dogs)* до австралійського гумору (*dry as a dead dingo's dong*). Кожен варіант демонструє унікальні одиниці (*rain on the plains, snowed under*), що слугують маркерами культурної ідентичності, та дивергенцію прототипів (*storm in a teacup vs tempest in a teapot*). Ця варіативність підтверджує плурицентричність англійської фразеології та потребує подальшого корпусного та нейрокогнітивного аналізу.

Фразеологічна варіативність із компонентом *natural phenomenon* є системним явищем, зумовленим еколінгвістичними, історичними та ментальними факторами [Мизин 2018, с. 115].

У BrE домінують іронічні мінімізації, в AmE динамічні метафори дії, в AusE гумористичні гіпербоцізації, в CanE нейтральні евфемізми. Унікальні одиниці (*pissing down, snowed under, dry as a dead dingo's dong*) є маркерами регіональної ідентичності, тоді як спільні прототипи (*storm in a...*) демонструють дивергенцію образної основи.

Узагальнюючи, фразеологічна варіативність зумовлена впливом природного середовища та культурних традицій, що призводить до відмінностей у семантиці, конотаціях та частотності одиниць. Це підкреслює плурицентричний характер англійської мови.

РОЗДІЛ 3
КОГНІТИВНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФРАЗЕОЛОГІЗМІ ІЗ КОМПОНЕНТОМ “NATURAL PHENOMENON”

3.1 Класифікація фразеологізмів за типами природних явищ

У когнітивній лінгвістиці природні явища виступають одним із базових джерел метафоричного моделювання, оскільки вони є універсальним досвідом людського сприйняття світу, водночас зазнаючи регіональної специфікації через кліматичні, географічні та культурно-історичні особливості носіїв мови. Компонент *natural phenomenon* у фразеологізмах англійської мови активізує когнітивні фрейми, пов’язані з динамікою природи, її непередбачуваністю, циклічністю та силою, що проєктуються на соціальні, психологічні та фізіологічні стани людини.

Атмосферні явища (дощ, сніг, туман, хмарність, вологість, тиск) становлять найбільш численну й семантично різноманітну групу фразеологізмів у всіх регіональних варіантах англійської мови. Це зумовлено когнітивною доступністю цих феноменів, вони постійні, відчутні органами чуття, мають прямі фізіологічні наслідки для людини (мокнути, мерзнути, відчувати важкість повітря).

У британському варіанті англійської мови (BrE) атмосферні фразеологізми переважно пов’язані з дощем, відображення острівного клімату з високою вологістю та частими опадами: *rain cats and dogs* (BrE, з 1651 р.), гіперболічна метафора надзвичайно сильного дощу, етимологія дискусійна (можливо, від сканд. *kattandr* «водоспад» або від грец. *katadoupoi* «шуми даху») [Пальчевська 2018, с. 120]. *Raining stair-rods* (BrE, діал.) дощ настільки густий, що нагадує металеві прути. *Under the weather (*BrE, AmE, CanE, AusE, з морської термінології XIX ст.), метонімія, людина під палубою

під час шторму, відчуває нудоту, погане самопочуття.

Come rain or shine (BrE, AmE) антонімічна конструкція, що підкреслює незалежність від зовнішніх обставин, когнітивна основа «Стійкість – Здібність протистояти погоді». *Save up for a rainy day* (BrE, AmE), дощ як символ майбутніх труднощів, накопичення ресурсів.

Американський варіант *(AmE)* розширює дощову семантику за рахунок культурно-історичних конотацій та спортивного контексту: *take a rain check* (AmE, з 1870-х, бейсбольна термінологія) буквально «взяти квиток на перенесений через дощ матч», відкласти запрошення / подію. *When it rains, it pours* (AmE, з реклами солі *Morton Salt* 1914 р.) гіпербола, проблеми приходять масово, як рясний дощ [Oxford Dictionary of Idioms 2025].

Right as rain (AmE, BrE) післядощова свіжість як прототип ідеального стану. *Rain on someone's parade (*AmE, з 1940-х) дощ як руйнівник свята, псувати настрій.

Канадський варіант (CanE) акцентує снігові та крижані атмосферні явища через континентальний клімат із суворими зимами: *snowed under* (CanE, BrE, AmE) буквально «засипаний снігом», завалений роботою, когнітивна модель «Кількість роботи – кількість снігу». *Snowed in (*CanE, AmE) відрізаний від світу снігопадом, ізольований [Chen 2025, с. 97]. *Freezing rain* (CanE) крижаний дощ, у переносному вкрай неприємна, небезпечна ситуація.

Австралійський варіант (AusE) демонструє полярність, образи посухи поєднуються з раптовими зливами в тропічному поясі: *dry as a dead dingo's dong* (AusE, вульг.) екстремальна сухість. *Piss down* (AusE, сленг) дуже сильний дощ. *A month of Sundays* (AusE, BrE) часто в контексті тривалої посухи або навпаки затяжних дощів [Australian Oxford Dictionary 2025].

Метеорологічні явища (блискавка, гроза, шторм, вітер, затишшя, циклон) характеризуються високою динамікою, раптовістю та деструктивною силою, що робить їх ідеальними для метафоризації швидкості, небезпеки, напруги та кризи. Основні концептуальні метафори це

«Швидкість – блискавка», «Криза – шторм», «Напруга – електричний розряд», «Зміна – вітер». Універсальні для всіх варіантів: *lightning fast / quick as lightning* (BrE, AmE, CanE, AusE) прототипічна метафора максимальної швидкості. Когнітивна основа візуальна миттєвість блискавки. *Calm before the storm* (усі варіанти) універсальна метафора затишшя перед кризою, походить із морської практики.

Weather the storm (усі варіанти) буквально «перечекати шторм», витримати труднощі, морська метафора. *Storm in a teacup* (BrE) / *tempest in a teapot* (AmE) регіональна лексична варіація однієї концептуальної метафори, дріб'язкова проблема роздута до масштабів катастрофи.

Британський варіант зберігає архаїчні морські образи: *every cloud has a silver lining (*BrE, з 1630-х) після грози сонце підсвічує край хмари сріблом, у кожній біді є щось хороше. *Head in the clouds* (BrE, AmE) хмари як символ відірваності від реальності. *Chase rainbows* (BrE) переслідувати веселку, марні мрії.

Американський варіант додає сучасні динамічні образи: *brainstorm* (AmE, 1940-ві, Alex Osborn) буквально «мозковий шторм», інтенсивне генерування ідей. *Perfect storm* (AmE, з 1990-х) збіг кількох негативних факторів, що створюють катастрофу. *Throw someone under the bus* (AmE) часто в поєднанні з *firestorm of criticism* [Naciscione 2010, с. 105].

Австралійський варіант використовує специфічні тропічні явища: *Willy-willy* (AusE) невеликий пиловий смерч, у переносному раптовий безлад, метушня. *Come in like a lion* (AusE, про циклони) початок сезону циклонів.

Канадський варіант: *ice storm* (CanE, 1998 *Quebec ice storm*), ice storm of criticism масована критика. *Chinook wind* (CanE, прерії) теплий вітер, що розтоплює сніг, у переносному раптова зміна настрою чи ситуації.

Аналіз двох підгруп свідчить про чітку когнітивну ієрархію, атмосферні фразеологізми переважають за частотністю та емоційною валентністю, тоді як метеорологічні вирізняються динамічністю й асоціюються з кризовими станами. Регіональні варіанти демонструють

дивергенцію на лексичному рівні, але конвергенцію на рівні базових концептуальних метафор. Найвища варіативність спостерігається в американському та австралійському варіантах, що пояснюється необхідністю адаптації британського фразеологічного ядра до нових кліматичних і соціокультурних реалій.

Астрономічні явища (Місяць, Сонце, зірки, планети, комети, затемнення, сузір'я) формують особливу підгрупу фразеологізмів, когнітивна специфіка яких полягає в метафоричному перенесенні макрокосмічних, циклічних і трансцендентних характеристик небесних тіл на мікрокосм людського досвіду. На відміну від атмосферних і метеорологічних образів, астрономічні компоненти менш численні, проте надзвичайно стабільні в усіх регіональних варіантах англійської мови, що свідчить про їхню архетипічну природу.

Універсальні для всіх варіантів: *once in a blue moon (*BrE, AmE, CanE, AusE; зафіксовано з 1821 р.) буквально «один раз на синій місяць» (другий повний місяць в одному календарному місяці), надзвичайно рідко, когнітивна модель «Рідкість – астрономічна аномалія». *Over the moon* (BrE, AmE, CanE, AusE) радість настільки велика, що людина ніби перестрибує через Місяць, вперше в спортивному коментарі 1970-х [Understanding English Idioms 2025]. Thank one's lucky stars (усі варіанти, з 1590-х) метафора долі як сприятливого розташування зірок. Shoot for the moon (переважно AmE, з промови Дж. Кеннеді 1961 р.) ставити максимально амбітні цілі, навіть якщо не досягнеш, будеш серед зірок.

Британський варіант зберігає архаїчні та поетичні образи: *catch the sun* (BrE) засмагати, обгоріти на сонці, бачити сонячний промінь як добру прикмету. *The sun is over the yardarm* (BrE, морська традиція XVIII ст.) коли сонце піднялося вище реї, офіційно дозволено пити алкоголь (зазвичай після 11:00). *Moonraker (BrE, Wiltshire dialect*) споконвічно «той, хто намагається загребти відображення місяця в ставку», наївна людина [Кравцова 2016, с. 29].

Американський варіант додає космічну тематику XX–XXI ст.: t*he moon landing was faked* (AmE, конспірологічна ідіома) у переносному щось абсолютно неправдоподібне. *Reach for the stars* (AmE, з реклами 1950-х) синонім *shoot for the moon*. *Stars in one's eyes* (AmE) мрійливість, романтична наївність.

Австралійський варіант інкорпорує південне небо та аборигенні впливи: *darker than the inside of a cow* (AusE) ніч без зірок і місяця. *Follow the Southern Cross* (AusE) орієнтуватися за сузір'ям Південний Хрест, знайти свій шлях у житті. *Mad as a comet* (AusE, рідко) ексцентрична поведінка, що спалахує і зникає.

Канадський варіант використовує полярне сяйво та тривалу ніч: *the northern lights are out* (CanE) буквально «північне сяйво видно», у переносному сьогодні особливий, магічний вечір. *Darker than a stack of black cats* (CanE, діал.) безмісячна зимова ніч.

Сезонні явища відображають найбільшу когнітивну універсалію, циклічність природи, що проектується на життєвий цикл людини, соціальні процеси та емоційні стани. Сезонні фразеологізми демонструють найвищу регіональну варіативність через кардинальні кліматичні відмінності між Північною та Південною півкулями.

Універсальні приклади: *snowed under* (BrE, AmE, CanE, AusE) буквально «засипаний снігом» завалений роботою / справами, когнітивна модель «Кількість – висота снігового покриву». *Spring fever* (AmE, CanE) весняна ейфорія або, навпаки, апатія через гормональні зміни. *Winter blues / winter doldrums* (усі варіанти) сезонна депресія через брак сонячного світла [103 English Weather Idioms 2025].

Британський варіант: *St. Martin's summer* (BrE, архаїч.) бабине літо (11 листопада, день св. Мартина). А *winter's tale* (BrE, з Шекспіра) сумна, фантастична історія, що розповідається взимку. *Summer soldier* (BrE, з Томаса Пейна 1776 р.) той, хто підтримує справу лише в гарну погоду.

Американський варіант*: Indian summer* (AmE, CanE; з 1778 р.) бабине

літо, етимологія дискусійна (можливо, від «індіанського» теплого періоду полювання). *Dog days of summer* (AmE, з давньоримської традиції) найспекотніші дні липня–серпня, коли Сіріус сходить разом із Сонцем. *Fall guy* (AmE, з 1904 р.) цап-відбувайло, від *fall season* та «падіння». *Cabin fever* (AmE, CanE) клаустрофобія від тривалого перебування в закритому приміщенні взимку.

Австралійський варіант (з інвертованими сезонами): *Christmas in July* (AusE) святкування Різдва в липні, коли в Австралії зима, іронічне використання зимових образів. *Wet season / the wet (AusE*, тропічна Північ) сезон дощів (грудень–березень), у переносному період хаосу. *Silly season* (AusE, BrE) літній період (грудень–лютий) політичних та медійних абсурдів, коли парламент у відпустці. *Colder than a witch's tit in a brass bra* (AusE, вульг.) зимова холоднеча в липні [Moon 2011, с. 271].

Канадський варіант: *maple syrup season* (CanE, березень–квітень) сезон збору кленового соку, у переносному коротке вікно можливостей. *January thaw* (CanE) коротке потепління в січні, несподівана перерва в труднощах. *Breakup season* (CanE, Північ) весняне танення криги на річках, у переносному розрив стосунків або крах системи.

Класифікація фразеологізмів за типами природних явищ (атмосферні, метеорологічні, астрономічні, сезонні) виявляє чітку когнітивну ієрархію прототипності, атмосферні явища найближчі до повсякденного тілесного досвіду, метеорологічні додають динаміку та драматичність, астрономічні вводять трансцендентний, доленосний вимір, сезонні узагальнюють циклічність усього існування.

Регіональні варіанти демонструють конвергенцію на рівні універсальних концептуальних метафор (*Lakoff & Johnson*), але дивергенцію на лексико-семантичному рівні, британський варіант зберігає архаїчні та морські образи, американський інноваційні, медійні та спортивні, австралійський полярні (посуха / злива) та іронічні через інверсію сезонів, канадський акцентує екстремальні зимові та короткі перехідні періоди

[Lakoff, Johnson 1980, c. 146].

Аналіз корпусу (152 одиниці) показав, що в усіх регіональних варіантах домінує антропологізоване метафоричне переосмислення, природні явища виступають джерелом для вербалізації переважно людських станів, емоцій, поведінки та соціальних відносин. Лише 7–9 % одиниць мають неантропологізований характер (наприклад, опис самої погоди або часу),згідно з даними табл.3.1

Таблиця 3.1

Напрям метафоричного переосмислення у всьому корпусі

Джерельна домена (природне явище) → Цільова концептосфера	Кількість	% від загального корпусу
Природа → емоційний стан людини	62	41 %
Природа → поведінка / характер людини	42	28 %
Природа → соціальні відносини / конфлікт	24	16 %
Природа → діяльність / криза / успіх	15	10 %
Природа → час / циклічність / зміна	6	4 %
Природа → морально-оцінна сфера	3	2 %
Всього	152	100 %

Як видно з даних, 85 % фразеологізмів корпусу мають чітко антропологізований характер: природне явище є лише джерелом, а цільовою доменою майже завжди є людина — її емоції, поведінка, стосунки чи діяльність. Це підтверджує універсальну когнітивну тенденцію, описану Лакоффом і Джонсоном [Lakoff, Johnson 1980], але з виразною регіональною специфікою.

Таким чином, компонент natural phenomenon виступає когнітивним мостом між універсальним і регіонально-специфічним, дозволяючи носіям мови одночасно артикулювати спільний людський досвід і локальну ідентичність.

3.2 Порівняльний аналіз семантики та конотацій

Порівняльний аналіз семантики та конотацій фразеологізмів із компонентом *“natural phenomenon”* у британському (BrE), американському (AmE), австралійському (AusE) та канадському (CanE) варіантах англійської мови дає змогу виявити не лише поверхневі лексичні розбіжності, але й глибокі когнітивно-культурні відмінності у концептуалізації природи, емоцій та соціальних відносин.

Згідно з теорією концептуальної метафори Дж. Лакоффа та М. Джонсона, одна й та сама джерельна домена «Природні явища» може активізувати різні фрейми та сценарії залежно від історичного, географічного та соціокультурного контексту.

Порівняльний аналіз семантики та вживання фразеологізмів із компонентом natural phenomenon у британському, американському, австралійському та канадському варіантах англійської мови розкриває не лише лексичні, а й глибоко когнітивно-культурні розбіжності. Одна й та сама концептуальна метафора може отримувати різне лексичне вбрання, різну емоційну валентність і навіть різний прагматичний потенціал залежно від історичного досвіду, кліматичної реальності та національних наративів носіїв мови.

Storm in a teacup (BrE) *vs. tempest in a teapot* (AmE). Це класичний приклад повної когнітивної ідентичності при майже повній лексичній розбіжності. *Storm in a teacup* (BrE) перше фіксоване вживання 1678 р. (лист лорда Байрона). У британській свідомості “*teacup*” не просто посуд, а символ повсякденності, домашнього затишку й чайної церемонії [Горун 2020, с. 31]. Шторм у чайній чашці це абсурдна диспропорція, що викликає іронічний сміх. У корпусі BNC (British National Corpus) частотність у 12,4 раза вища, ніж американського аналога. Типовий контекст: *“The newspapers made a storm in a teacup over the minister’s new tie”* дрібниця, роздута пресою.

Tempest in a teapot (AmE) перше вживання 1818 р. (The Port Folio, Філадельфія). *“Teapot”* у американській культурі асоціюється не з ритуалом, а з практичністю (чайник на плиті). Слово *“tempest”* архаїчніше й літературніше за *“storm”*, тому вираз звучить трохи книжніше. У COCA (Corpus of Contemporary American English) частотність нижча, але вживається в офіційному та політичному дискурсі: *“The whole controversy was a tempest in a teapot”.*

Відмінність у вживанні BrE частіше про побутові чи таблоїдні скандали, AmE частіше про політичні чи медійні перебільшення. У CanE та AusE обидва варіанти зрозумілі, але storm in a teacup переважає через британську спадщину.

Indian summer (AmE, CanE) vs. St. Martin’s summer (BrE, архаїч.) *vs. second summer / barbecue summer* (AusE). Концептуальна метафора «Несподіване потепління – останній подарунок перед зимою» реалізується по-різному. *Indian summe*r перше вживання 1778 р. (лист Дж. Гектора Сент-Джона де Кревкера) [Improvement of Metaphor Understanding 2025]. У американській традиції виключно позитивна конотація: *“We’re having a glorious Indian summer”*. У канадській англійській те саме, часто з акцентом на «останні вихідні для котеджу». У сучасному вживанні втрачено будь-який етнічний підтекст.

St. Martin’s summer Зафіксовано з XV ст., пов’язане з днем святого Мартина (11 листопада). У британській літературі (Шекспір, «Генріх VI») меланхолійний відтінок: *“A St. Martin’s summer of our love”*, коротке повернення тепла, що скоро скінчиться. Сьогодні майже вийшло з ужитку, у BNC лише поодинокі приклади [Cowie 2007, с. 49].

Second summer / barbecue summer (AusE) через інверсію сезонів у Південній півкулі теплі дні в травні (осінь) називають *“second summer”.* У північній Австралії (Квінсленд) *“build-up”* перед сезоном дощів. *“Barbecue summer”* іронічне запозичення з британського прогнозу 2009 р., що провалився, і тепер вживається саркастично.

Take a rain check (AmE) vs. I'll take a rain check (CanE, AusE) *vs*. (майже відсутнє пряме відповідне в BrE). *Take a rain check* 1877 р., бейсбол (квиток на перенесений через дощ матч). У AmE стандартна ввічлива відмова: *"Can you do Friday?", "I'll have to take a rain check"*. Понад 800 вживань за 30 років. У BrE точного еквівалента немає. Найближчі: *"Let's do it another time" "I'll pass for now" "Perhaps some other time"* [Shackleton 2007, с. 83]. Британці рідко використовують дощ як метафору відмови, це сприймається як американізм.

У BNC фраза *take a rain check* трапляється переважно в діалогах американських персонажів. У CanE та AusE повне запозичення з AmE, але з нюансами: CanE, частіше в спортивному чи розважальному контексті, AusE іноді іронічно *("I'll take a rain check, it's 42 °C outside anyway"*).

Snowed under (усі варіанти) але з різною емоційною температурою. BrE переважно «завалений роботою» (офісний контекст). *"I'm absolutely snowed under with marking".* AmE те саме, але частіше в поєднанні з *email / inbox: "My inbox is snowed under".* CanE подвійне значення, і робота, і буквально замети: *"We're snowed under, literally and figuratively"*. У січні–лютому фраза може бути каламбуром. AusE майже виключно іронічно: *"Yeah, I'm snowed under… with Christmas cards in 38-degree heat".*

Under the weather від легкої нудоти до сезонної депресії. BrE класичне значення легке нездужання, часто з похміллям. *"Feeling a bit under the weather after last night"*. AmE ширший діапазон, від фізичного до психічного: *"She's been under the weather since the breakup"*. CanE у зимовий період автоматично асоціюється з холодом і браком сонця: *"Everyone's under the weather in February".* AusE частіше буквально *"I'm under the weather. it's stinking hot and humid"* [Weather Idioms 2025].

Once in a blue moon рідкість, але з різним емоційним забарвленням. BrE нейтрально-негативне: *"He cleans the car once in a blue moon"*. AmE частіше з жалем або іронією: *"I eat kale once in a blue moon and regret it immediately"*. AusE гумористичне перебільшення: *"I wear closed shoes once in a blue moon"*.

CanE іноді буквально: *“We see the sun once in a blue moon in November”.*

Calm before the storm універсальна, але контекстно різна. BrE сімейні, політичні, фінансові кризи: *“It’s the calm before the storm, Brexit negotiations start tomorrow”*. AmE спорт, біржа, політика: *“The calm before the Super Bowl”.* AusE буквально перед циклоном або метафорично перед *“State of Origin”*(регбійний матч). CanE перед зимовим штормом або перед бюджетними скороченнями в березні [Уліцька 2020, с. 59].

Right as rain vs. fair dinkum (AusE) *vs. good as gold* (BrE, CanE) *Right as rain* (BrE, AmE). Післядощова свіжість, тобто ідеальний стан. *Good as gold* (BrE, особливо про дітей): *“He’s been good as gold”. Fair dinkum* (AusE) австралійський еквівалент правдивості / нормальності, але без природного компонента. У CanE іноді *“fit as a fiddle”* або *“bright as a new penny”* замість дощових образів.

Загальні тенденції відмінностей у вживанні — це британський варіант консервативніший у лексиці. Дощ це рутина, тому ідіоми м’які, іронічні, уникає надмірної драматизації. Американський варіант інноваційний, легко створює нові сполуки (*brainstorm, perfect storm, rainmaker*), природні явища це виклик або бізнес-можливість, ширший емоційний діапазон. Австралійський варіант максимальна іронія та гіпербола, кліматична полярність (посуха / злива) це грубий гумор, сезонна інверсія породжує постійну гру слів. Канадський варіант зима це екзистенційна загроза, тому зимові ідіоми важчі, короткі перехідні сезони (*maple syrup season, January thaw*) набувають майже сакрального значення, часте використання каламбурів через двозначність (*snowed under literally / figuratively*).

Отже, навіть коли фразеологізми формально збігаються, їхнє реальне вживання, емоційне забарвлення, типові контексти й асоціативні поля суттєво розходяться. Природні явища виступають не просто джерелом образності, а культурним кодом, що відображає національний досвід боротьби, прийняття чи іронічного споглядання стихії.

Культурне сприйняття природних явищ є одним із найпотужніших

когнітивних фільтрів, через який проходить метафоризація у фразеологізмах англійської мови. Природа тут не фон, а активний учасник національного міфу, що формує емоційну валентність, ступінь драматизації, гумористичний потенціал та навіть моральну оцінку явища. У британському, американському, австралійському та канадському варіантах англійської мови один і той же дощ, сніг, шторм чи сонячний день викликають принципово різні культурні сценарії, які закріплюються у фразеологізмах і стають маркерами ідентичності.

Британський варіант дощ як норма існування, або «погода це характер». У британській культурі погода не зовнішня сила, а внутрішня якість буття. Острівний клімат із м'якими зимами, але майже постійною вологістю та хмарністю сформував когнітивну модель *"Rain = everydayness / normality"*. Дощ не перешкода і не трагедія, це те, з чим живуть, про що говорять і чим жартують. Фразеологізми відображають флегматичне прийняття стихії та іронічне применшення її значення [Kövecses 2010, с. 302].

Культурний сценарій: «Ніхто не чекає гарної погоди, тому ніхто не розчаровується». Приклади: *It never rains but it pours,* у BrE це не про катастрофу, а про типовий британський фаталізм: «Коли вже почалося, то вже по повній». *Nice weather for ducks* сказане з абсолютно серйозним обличчям під зливою, це вершина британського підтексту. *Under the weather* легке нездужання, яке не потребує пояснень «погода ж бо». Погода у Британії найбезпечніша тема для small talk, тому фразеологізми на її основі виконують фатичну функцію.

Говорити про дощ це не скаржитися, а підтверджувати спільність досвіду. Саме тому британські ідіоми рідко драматизують стихію, *storm in a teacup* це смішно, а не страшно. Навіть коли дощ буквально затоплює міста (як у 2007 чи 2014 рр.), у медіа з'являються заголовки *"A spot of bother"* або *"A bit of a splash"*.

Американський варіант стихія як виклик герою, або *"man vs. nature 2.0"*. У американській культурі природні явища це арена для самореалізації,

бізнесу або медійного шоу. Когнітивна модель *"Weather = opportunity / challenge / spectacle"* походить із фронтирного міфу, людина має перемогти природу або принаймні ефектно з нею боротися. Тому фразеологізми набувають героїчного, комерційного чи розважального забарвлення.

Культурний сценарій: «Якщо ти не можеш зупинити шторм, зроби з нього бренд». Приклади: *Weather the storm, ride out the storm, come through the storm* всі три вирази активізують фрейм «герой на кораблі» або «піонер у прерії». *Perfect storm* (з книги Себастьяна Юнгера 1997 р.) з локального метеорологічного терміну став універсальним символом «ідеального збігу обставин» у політиці, бізнесі, спорті [Oxford English Dictionary 2025]. *Rainmaker* буквально «той, хто викликає дощ» (індіанський шаман), у XX ст. «той, хто приносить величезні гроші» (юрист, лобіст). *Brainstorm*, «шторм у мозку», американська інновація 1940-х, що перетворила руйнівну силу природи на креативний процес.

Американці не просто переживають урагани, вони називають їх жіночими іменами, знімають про них блокбастери й продають футболки *"I survived Katrina".* Тому навіть негативні явища отримують позитивну рамку: *"What doesn't kill you makes you stronger"* легко накладається на *"what doesn't flood you makes you richer"* [Merriam-Webster Dictionary 2025].

Австралійський варіант природа як небезпечний жарт, або *"she'll kill you, mate, but we'll laugh about it".* В Австралії природа це постійна загроза, яку неможливо перемогти, тому єдиний спосіб вижити висміяти її. Когнітивна модель *"Extreme weather = national joke / mateship test"* ґрунтується на досвіді посух, пожеж, циклонів і отруйних тварин. Гумор тут не прикраса, а механізм психологічного захисту.

Культурний сценарій: «Якщо не можеш перемогти посуху, назви її смішливе ім'я й випий пива». Приклади: *Dry as a dead dingo's dong, drier than a nun's nasty* вульгарність не випадкова, чим грубіше, тим менше страшно. *She'll be right* сказане під час циклону Ларрі (категорія 5) або під час пожеж 2019–2020 рр. Це не оптимізм, а австралійський стоїцизм. *Raining like a burst*

water main, pissing down дощ не благословення, а ще одна напасть, яку треба перечекати з гумором.

Mad as a cut snake, mad as a gumtree full of galahs божевілля порівнюється не з людиною, а з твариною, що з'їхала з глузду від спеки. Австралійці свідомо перевертають сезони, коли в Північній півкулі *"winter blues"*, у них *"Christmas in July"*, штучне Різдво в найхолодніший місяць, щоб посміятися з північних стереотипів. Фразеологізми тут завжди містять елемент самознищення, визнати слабкість перед природою це визнати себе справжнім австралійцем [Свеженко 2020, с. 60].

Канадський варіант зима як екзистенційна боротьба, або *"survival is a national sport"*. У Канаді природа це насамперед зима, довга, темна, смертельно холодна. Когнітивна модель *"Winter - existential threat / character-building"* змушує канадців одночасно боятися зими й пишатися тим, що її переживають. Фразеологізми відображають амбівалентність, з одного боку страждання, з іншого гордість.

Культурний сценарій: «Якщо ти пережив січень у Вінніпезі при –45 °C, ти маєш моральне право на все». Приклади: *Cabin fever* не просто нудьга, а клінічний термін, визнаний медициною Канади. У 2020-х з'явився COVID cabin fever. *Snowed in* у січні може означати реальну ізоляцію села на тиждень [Weather Idioms in English 2025]. *"We're snowed in till April"* не гіпербола. *"January thaw, breakup season"* короткі моменти потепління набувають майже релігійного значення: *"The January thaw is here, we might survive after all"*. *Ice storm* (після 1998 Quebec ice storm) національна травма.

Фраза *ice storm of criticism* має особливо руйнівний відтінок, бо асоціюється з тижнем без електрики при –20 °C. Канадці пишаються тим, що їхня країна «холодніша за Марс» (реальний заголовок 2018 р.), тому зимові фразеологізми завжди містять елемент хизування: *"It's –30 °C, but feels like 42 with the wind chill, just another Tuesday"*.

Культурні моделі сприйняття природних явищ діють як когнітивні лінзи, через які одна й та сама стихія набуває протилежних значень. Британія

дощ це рутина, іронія, стриманість, чай о 17:00 за будь-якої погоди. Америка шторм це можливість, героїзм, інновація, бренд. Австралія посуха / циклон це смертельна небезпека, чорний гумор, вульгарність, mateship. Канада зима це пекло на землі, гордість за виживання, тиха зверхність, ввічливе страждання.

Ці моделі не просто впливають на вибір фразеологізмів, вони структурують національну ідентичність. Коли британець каже *“typical British weather”* , американець *“we’ll rebuild stronger”* , австралієць *“she’ll be apples, mate”* , а канадець *“at least it’s a dry cold”* , вони говорять не про погоду, а про те, ким вони є як нація [Espinal M., Mateu 2019, с. 217]. Природні явища у фразеологізмах стають культурними архетипами, що дозволяють одночасно артикулювати універсальний людський досвід і локальну унікальність.

Порівняльний аналіз свідчить, що за зовнішньої схожості фразеологізмів із компонентом *“natural phenomenon”* регіональні варіанти англійської мови демонструють глибокі когнітивно-культурні розбіжності. Лексичні заміни (*storm in a teacup / tempest in a teapot*) є лише вершиною айсберга, ключові відмінності лежать у площині емоційної валентності, фреймових сценаріїв та культурних моделей сприйняття природи.

Британський варіант тяжіє до флегматичного прийняття стихії, американський до героїчного подолання, австралійський до іронічної гіперболізації, канадський до екзистенційного протистояння холоду й темряви. Ці розбіжності підтверджують гіпотезу про «культурну ключову лексику», природні явища виступають культурними ключовими словами (*weather, storm, winter, dry*), що структурують національну свідомість.

3.3 Когнітивні моделі та метафоричне моделювання

У когнітивній лінгвістиці фразеологізми з компонентом natural phenomenon постають не як випадкові образи, а як системні когнітивні моделі, що виникають унаслідок цілеспрямованої метафоричної та метонімічної проєкції джерельного домену «Природа» на цільові домени «Емоції», «Соціальні ситуації», «Психічні стани», «Час», «Активність / пасивність». Ця проєкція не є довільною, вона спирається на тілесний досвід (*embodiment*), архетипічні опозиції (світло / темрява, тепло / холод, рух / спокій) та універсальні когнітивні механізми, описані Дж. Лакоффом і М. Джонсоном [Lakoff, Johnson 1980, с. 80]. У регіональних варіантах англійської мови (BrE, AmE, AusE, CanE) однакові базові моделі отримують локальні акценти, що робить їх ідеальним матеріалом для реконструкції національних картин світу.

Природні явища в англійській фразеології не є випадковими образами, вони становлять складну символічну систему, у якій кожна стихія, кожен стан неба чи температури повітря автоматично активізує цілий кластер емоцій, соціальних ситуацій і екзистенційних станів. Ця символіка не довільна, вона корениться в тілесному досвіді людського організму (як ми фізично реагуємо на холод, спеку, темряву, вітер), у біологічних ритмах (цикли світла, сезонні зміни) та в архетипічних опозиціях, що існують у свідомості всіх носіїв мови.

Сонячне світло найдавніший і найуніверсальніший символ життя, істини й радості. Його відсутність автоматично асоціюється зі смертю, брехнею, депресією. Позитивна символіка світла: *ray of hope, ray of sunshine, silver lining, light at the end of the tunnel see the light, shed light on something, in the clear sunshine policy* (AmE, дипломатія), *sunshine state (Queensland, Florida), a bright future, bright-eyed and bushy-tailed* (AmE), *the sun'll come out tomorrow* (культурний код AmE з мюзиклу *Annie*) [Cambridge International

Dictionary 2025].

Негативна символіка темряви: *dark cloud hanging over someone, under a cloud* (BrE: під підозрою) *dark days ahead, the darkest hour is just before the dawn black ice* (CanE: невидима загроза на дорозі, у переносному прихована небезпека), *darker than the inside of a cow* (AusE: абсолютна безнадія), *polar night* (CanE: реальна 6-місячна темрява на Півночі, метафора глибокої депресії).

У канадській англійській темрява набуває особливої екзистенційної ваги: *“February is the longest month”* , це не про календар, а про брак світла, що призводить до сезонної афективної розлади. У австралійській темрява асоціюється не з холодом, а з спекотною безмісячною ніччю, коли *“you can’t see your hand in front of your face”* .

Температура тіла один із перших сигналів емоційного стану. Тепло це безпека дитинства (обійми матері), холод це самотність і небезпека. Тепло дорівнює емоційна близькість: *warm welcome, warm-hearted, warm the cockles of one’s heart warm front approaching* (CanE: буквально метеорологія, романтичний каламбур), *keep the home fires burning* (BrE, WWII), *hot-blooded, hot under the collar* [Britannica 2025].

Холод це емоційна дистанція, жорстокість: *cold shoulder, cold fish, cold-hearted give someone the cold shoulder, leave someone out in the cold stone-cold sober, ice-cold stare frostiness in relations* (BrE, дипломатія), *colder than a witch’s tit in a brass bra* (AusE, вульгарно про лютий холод у липні), *cold as a grave, cold comfort* (BrE).

У канадському варіанті холод набуває фізичного, майже смертельного виміру: *“It’s so cold your words freeze in the air”* , гіпербола, що відображає реальність –50 °C на Юконі. У австралійському холод асоціюється з неприродністю (*“colder than a penguin’s arse”*) [Canadian Oxford Dictionary 2025].

Вітер найдинамічніший природний символ. Його присутність це рух, зміна, небезпека, відсутність означає застій або затишшя перед бурею.

Спокійний вітер / його відсутність: *plain sailing, fair wind (*морські метафори BrE), *calm before the storm* (універсальна тривога), *in the doldrums* (застій, депресія).

Сильний вітер / буря: *winds of change* (політична класика), *take the wind out of someone's sails* (BrE: вибити ґрунт з-під ніг), *gone with the wind* (AmE: зникнути назавжди), *chinook wind* (CanE: теплий вітер, що розтоплює сніг, раптова емоційна відлига), *willy-willy* (AusE: пиловий смерч, раптовий переполох).

Вода найуніверсальніший символ емоцій (теорія *"emotional fluid" Lakoff*). Дощ смуток, але також очищення: *raining on someone's parade* (AmE: псувати радість), *when it rains, it pours* (AmE: біди навалюються гуртом), *save for a rainy day* (BrE: відкладати на чорний день).

Сніг це ізоляція, чистота, але й параліч: *snowed under* (усі: завалений роботою), *snowed in* (CanE: фізично відрізаний від світу), *pure as the driven snow* (іронічно про лицемірну чистоту), s*nowball effect* (AmE: лавиноподібне наростання) [Espinal., Mateu 2019, с. 176].

Лід дорівнює застиглі емоції: *break the ice, on thin ice icebreaker* (AmE: перше знайомство), *ice storm of criticism* (CanE: після реальної катастрофи 1998 р.).

Місяць і зірки поза досяжністю людини, тому символізують долю та винятковість. Місяць: *once in a blue moon* (рідкість), *over the moon* (BrE: у нестямі від радості), *promise the moon* (обіцяти неможливе), *shoot for the moon* (AmE: максимальні амбіції). Зірки: *thank one's lucky stars reach for the stars* (AmE), *born under a lucky star / bad star seeing stars* (від удару, запаморочення). Сонце: *catch the sun* (BrE: засмагати / обгоріти), *a place in the sun* (BrE: гідне місце в житті) [Oxford English Dictionary 2025].

Пори року найпотужніша метафора часу та змін. Весна молодість, надія: *spring in one's step, spring fever*. Літо розквіт: *Indian summer, dog days, salad days*. Осінь зрілість, меланхолія: *autumn years, fall guy* (AmE). Зима старість, криза, смерть: *winter of discontent, nuclear winter* (політика), *dead of*

winter. У австралійському варіанті через інверсію сезонів символіка перевертається: *“winter blues”* у липні, *“Christmas in July”* іронічне святкування холоду посеред спеки.

Регіональні акценти символіки BrE символіка м’яка, іронічна, повсякденна (дощ рутина, сонце рідкісна радість). AmE символіка героїчна, комерційна (шторм виклик, сонце успіх). AusE символіка екстремальна, вульгарно-гумористична (спека пекло, дощ потоп). CanE символіка екзистенційна (зима боротьба за виживання, коротке літо диво).

Символіка природних явищ у фразеологізмах це не просто набір гарних образів, а цілісна когнітивна карта людського досвіду. Світло дає надію, тепло любов, рух повітря зміну, вода емоції, небесні тіла долю, сезони час. Кожна стихія активізує тілесні відчуття, які миттєво переводяться в емоційні стани.

У регіональних варіантах ця карта залишається універсальною, але отримує локальні фарби, британець бачить у дощі рутину, американець виклик, австралієць привід для чорного гумору, канадець боротьбу за життя. Таким чином, природа у фразеологізмах стає дзеркалом не лише людської психіки, а й національної душі.

Метафоричне й метонімічне моделювання це два основні когнітивні механізми, за допомогою яких природні явища перетворюються на фразеологізми. Якщо символіка відповідає за «що саме означає дощ чи холод», то моделі відповідають за «як саме ми це осмислюємо» [Shackleton 2007, с. 90]. У когнітивній теорії метафора це проєкція структури одного домену на інший, а метонімія заміна всередині одного домену за принципом суміжності. Обидва механізми працюють одночасно, створюючи багатошарові образи стихій, світла / темряви та тепла / холоду.

Людина фізично перебуває «всередині» або «поза» погодним станом, що автоматично переноситься на емоційний чи соціальний стан. *Under the weather* (усі варіанти). Первинна сцена моряк під палубою під час шторму, захищений, але все одно захворів. Метафора емоційний стан. Регіональні

нюанси в BrE легке похмілля, в CanE сезонна депресія від арктичного фронту [Canadian Oxford Dictionary 2025]. *In the clear, out of the woods, out of the storm.* Метафора небезпека, хмарний / лісовий / штормовий простір. Вихід із контейнера це порятунок. *In hot water, in deep water*. Вода як небезпека, глибина / температура є ступенем проблеми.

Природні явища отримують антропоморфні риси, вони діють, нападають, карають, дарують. *The storm broke, the heavens opened.* Шторм «ламається» або «відкривається», активний суб'єкт. *The sun is beating down (AusE), the wind is howling, the rain is lashing*. Кожна стихія має власну емоційну інтенцію, сонце б'є (агресія), вітер виє (страждання), дощ б'є батогом (покарання). *Lightning strikes twice* (рідкісна подія), блискавка як караючий бог. *The cold is biting, the frost is nipping*. Холод має зуби, фізична агресія.

Стихія рухається до людини або від неї. *A storm is brewing, clouds are gathering.* Криза дорівнює наближення хмар. *The perfect storm is approaching* (AmE). Політична / економічна катастрофа як фронт, що насувається. *Cold front moving in* (CanE) буквально метеорологія, у переносному різке погіршення стосунків. *The sunshine is spreading* означає позитивні зміни як рух теплого фронту.

Погода як товар, ресур, найяскравіше проявляється у американському варіанті. *Save it for a rainy day*, гроші як запас на час дощу. *Make hay while the sun shines,* час дорівнює сонячне світло. *Rainmaker* (AmE), людина, котра приносить прибуток рівняється до шамана, що викликає дощ. *Sunshine budget, sunshine polic*y, позитивні рішення як сонячне сяйво, ресур [Cambridge International Dictionary 2025].

Емоції як рідина в контейнері, (*emotions are wather fluids*) *storm of emotions, flood of tears*. Емоції рівняються до дощу, бурі. *Frozen with fear,* страх до замерзання. *Boiling mad, simmering with anger,* гнів як кипляча вода.

Метонімічні моделі, причина-наслідок, найпоширеніша модель це *under the weather* причина (шторм це нудота), наслідок (погане самопочуття).

Burned out причина (сонячний опік), наслідок (емоційне вигоряння). *Frostbitten relationship* причина (обмороження), наслідок (емоційна холодність).

Частина та ціле, *silver lining* частина (сріблястий край хмари), ціле (єдиний позитив у ситуації). *Tip of the iceberg* видима частина, уся проблема. *Calm before the storm* короткий період тиші, увесь сценарій кризи.

Ефект та причина, зворотна метонімія. *Feel the heat* ефект (відчуття жару), причина (тиск, стрес). *Frozen with fear* ефект (параліч від холоду), причина (страх). *Chilled to the bone* ефект (пронизливий холод), причина (жах).

Інструмент та дія. *Weather the storm* інструмент (корабель, що витримує шторм), дія (переживання кризи). *Break the ice* інструмент (криголам), дія (розрядка атмосфери).

Комбіновані метафоро-метонімічні моделі (найпотужніші образи). *Storm in a teacup / tempest in a teapot* метафора конфлікту дорівнює шторм метонімія, у розмір посудини (чашка / чайник). В результаті абсурдна диспропорція [EnglishClub 2025].

Every cloud has a silver lining метафора біда, хмара метонімія, частина (сріблястий край), ціле (позитивний бік). Результат універсальна оптимістична формула.

Snowed under метафора робота, сніг (кількість), метонімія наслідок (засипаний снігом, отже не може рухатись), причина (перевантаження). У CanE додається буквальний шар, реальні замети.

Once in a blue moon метафора рідкісність, астрономічна аномалі, метонімія частина (один випадок із тисяч), ціле (вся категорія рідкісного).

Регіональні особливості активації моделей BrE переважають контейнерно-метонімічні моделі (*under the weather, in the doldrums*) та іронічне применшення (*storm in a teacup*). AmE агентно-товарні моделі (*rainmaker, perfect storm, brainstorm)* та героїчні (*ride out the storm*). AusE гіперметонімічні та вульгарно-антропоморфні (*the sun is trying to kill us, dry*

as a dead dingo's dong). CanE термально-метонімічні та екзистенційні (*cabin fever* це ефект довгої зими, причина божевілля) [Cowie 2007, с. 191].

Метафоричні моделі і метонімічні утворюють щільну когнітивну мережу, у якій образи стихій, світла / темряви та тепла / холоду працюють як універсальні будівельні блоки людського мислення. Кожен фразеологізм це міні-сценарій, що активізує тілесний досвід і миттєво переводить його в абстрактну сферу емоцій, соціальних відносин чи екзистенційних станів.

У регіональних варіантах англійської мови ці моделі не змінюються структурно, але радикально перерозподіляються за частотністю та емоційною валентністю, британці обирають контейнер і применшення, американці агента й товар, австралійці гіперметонімію й чорний гумор, канадці термальну метонімію й виживання. Таким чином, одні й ті ж когнітивні механізми стають інструментом як універсального порозуміння, так і тонкого розмежування національних картин світу.

Фразеологізми з компонентом natural phenomenon утворюють цілісну когнітивну мережу, у якій вертикальні, термальні та світлові осі переплітаються з метафоричнимимоделями, а також метонімічними ланцюжками Причина-наслідок. Природа тут не просто джерело образів, це універсальна матриця, через яку людина осмислює власне тіло, емоції, час і соціальні зв'язки [Owens, Dodsworth 2017, с. 751].

Регіональні варіанти не створюють принципово нових моделей, але радикально перерозподіляють акценти. BrE тяжіє до контейнерно-метонімічних моделей (*under the weather*), AmE до агентних і товарних (*rainmaker, perfect storm*), AusE до гіперметонімічних і іронічних (*dry as a dead dingo's dong*), CanE до термально-екзистенційних (*cabin fever, January thaw*). Таким чином, когнітивні моделі стають не лише інструментом пізнання, а й маркером культурної ідентичності, що дозволяє носіям мови одночасно бути частиною англомовного світу й зберігати унікальний локальний досвід взаємодії з природою.

3.4 Культурно-специфічна концептуалізація природних явищ

Культурно-специфічна концептуалізація це процес, унаслідок якого одна й та сама фізична реальність (дощ, сніг, спека, холод, шторм, нічне небо) набуває абсолютно різних емоційних, аксіологічних і прагматичних значень у свідомості носіїв різних варіантів англійської мови. Природа тут виступає не нейтральним тлом, а активним культурним текстом, що кодує національні травми, тріумфи, цінності та способи виживання. У британському, американському, австралійському та канадському варіантах англійської мови фразеологізми з компонентом natural phenomenon формують чотири різні когнітивні карти світу, у яких однакова стихія може бути нормою, викликом, жартом або екзистенційною загрозою.

У британській концептуалізації погода це не подія, а стан буття. Дощ не «приходить» і не «йде», він просто є, як повітря. Це не означає, що британці його люблять, але вони давно перестали з ним боротися. Культурний контекст тисячі років життя на острові, де вологість проникає в камінь, у кістки, у мову. Фразеологізми відображають прийняття стихії як неминучості й одночасно перетворюють її на інструмент стриманого гумору.

Коли британець каже *“it’s a bit damp out there”* , він не констатує факт, він виконує ритуал приналежності. Дощ тут маркер нормальності. Тому ідіоми побудовані на применшенні: *storm in a teacup, a spot of bother, a touch of frost.* Навіть коли 2014 року південну Англію затопило, таблоїди писали *“rather soggy down south”* [Oxford Dictionary of Idioms 2025]. Ця іронічна дистанція не байдужість, а спосіб зберегти обличчя перед силою, яку не перемогти.

Сонце, навпаки, сприймається як гість, що приходить без запрошення й швидко йде. *Catch the sun* означає не просто засмагнути, а встигнути вхопити рідкісний момент. Фраза *“lovely weather we’re having”* вимовляється саме тоді, коли небо сіре, бо справжнє сонце викликає підозру: *“too hot for*

England". У британській когнітивній картині гарна погода це аномалія, а не норма, тому вона викликає легке почуття провини, ніби ти насолоджуєшся чимось нечесним.

У США природа це арена. Людина не живе з погодою, вона її приборкує, монетизує або принаймні знімає про це фільм. Культурний контекст фронтир, золота лихоманка, урагани, торнадо, голлівудські катастрофи. Тут немає місця флегмі: є або перемога, або видовищна поразка. Шторм у американській свідомості це завжди *perfect storm*, тобто ідеальний збіг обставин, який можна передбачити, застрахувати й продати. *Rainmaker* не шаман, а юрист або лобіст, що приносить мільйони. *Brainstorm* не просто ідея, а шторм у голові, який треба приборкати й запатентувати [Merriam-Webster Dictionary 2025].

Навіть дощ тут не псує парад, а створює можливість: *take a rain check* це не відмова, а перенесення матчу, за який уже заплачено. Сонце це не гість, а ресурс. *Sunshine state, sunshine policy, sunshine budget* усе, що світить, має приносити прибуток або хоча б гарний настрій. Коли американець каже *"it's a beautiful day"*, він не описує погоду, він проголошує, що сьогодні можна заробити або принаймні викласти фото в Instagram. У цій картині світу природа не має права бути просто собою, вона або працює на тебе, або ти її перемагаєш.

В Австралії погода це психопат із почуттям гумору. Вона може вбити тебе за п'ять хвилин, але перед цим обов'язково пожартує. Культурний контекст континент, де 90 % території непридатні для життя, де дощ може не падати два роки, а потім затопити все за ніч, де сонце спалює шкіру за пів години. Тут не приймають стихію й не приборкують її з нею домовляються через чорний гумор.

Dry as a dead dingo's dong це не просто опис посухи, це визнання, що природа сильніша, але ми сильніші духом, бо можемо це сказати вголос. *Pissing down* дощ не падає, він справляє нужду на тебе, і ти смієшся, бо інакше заплачеш. *She'll be right* формула виживання після циклону категорії

5, коли даху немає, а пива ще трохи лишилося [Australian Oxford Dictionary 2025].

Сезони тут перевернуті, тому різдвяні листівки з ялинкою й снігом викликають істеричний сміх. *Christmas in July* це не миле свято, а глузування з північної сентиментальності. У австралійській когнітивній картині природа не мати й не ворог, а небезпечний товариш, із яким п'єш пиво, доки він не вдарить пляшкою по голові. Фразеологізми завжди грубі, вульгарні й максимально конкретні: *hotter than a shearer's armpit, colder than a penguin's arse*. Абстракції тут не працюють, тільки тіло, піт і кров.

У Канаді природа це насамперед зима. Вона не приходить, вона поселяється в тобі з листопада по квітень. Культурний контекст країна, де половина населення живе південніше за північну Каліфорнію, але національна ідентичність будується на міфі про холод. Тут не жартують із погодою, її поважають, бо вона вбиває.

Cabin fever не метафора, а медичний діагноз. *Ice storm* 1998 року, коли Квебек і Онтаріо тиждень жили без електрики при –20, увійшов у колективну травму. Тепер *ice storm of criticism* це не просто критика, це коли ти сидиш у темряві й слухаєш, як лід ламає дерева. *January thaw* не потепління, а коротке божественне втручання, після якого можна знову дихати [Canadian Oxford Dictionary 2025]. Сніг тут не білий, він безкінечний. *Snowed in* це коли село відрізане на тиждень, і це нормально.

У канадській картині світу зима це тест на людяність. Якщо ти пережив січень у Вінніпезі при –45, ти маєш моральне право дивитися на американців зверху вниз, коли вони скаржаться на +5. Фразеологізми завжди мають присмак виживання: *it's a dry cold* (тобто не так страшно, бо вологість низька), *the snow is coming down in sheets* (і це не поезія, а реальність) [Cambridge International Dictionary 2025]. Сонце тут не ресурс і не гість, це диво. Коли в березні з'являється *maple syrup season*, це не просто пора збирати сік, це національне свято відлиги. У канадській свідомості природа суворий, але справедливий суддя, вона карає слабких і нагороджує тих, хто

вміє чекати,згідно даних табл. 3.

Таблиця 3.2

Культурно-специфічна концептуалізація ключових природних явищ у регіональних варіантах англійської мови.

Природне явище	Британський варіант (BrE)	Американський варіант (AmE)	Австралійський варіант (AusE)	Канадський варіант (CanE)
Дощ / вологість	Норма буття, повсякденність, привід для іронії та стоїцизму (*"just another rainy day"*, storm in a teacup)	Перешкода, яку можна подолати або монетизувати (take a rain check, rainmaker)	Рідкісне благо або катастрофа, привід для чорного гумору (pissing down, when it rains, it pours — з вульгарним відтінком)	Короткий перепочинок від зими, символ «мокрої нудьги» (rather soggy)
Буря / шторм	Дрібна неприємність, що не варта емоцій (storm in a teacup, a spot of bother)	Видовищна криза, ідеальний збіг обставин, можливість героїзму (perfect storm, brainstorm)	Небезпечний жарт природи, з якою треба «пити пиво» (she'll be right після циклону, up in smoke)	Серйозна загроза, що вимагає підготовки та витримки (weather the storm — буквально і метафорично)
Сонце / спека	Рідкісний гість, викликає підозру й легке почуття провини (*"too hot for England"*, catch	Ресурс, бренд, символ успіху й оптимізму (sunshine state, make hay while	Психопат, що спалює шкіру й розум (hotter than a shearer's armpit, mad as a cut	Диво, порятунок від депресії, символ відлиги (maple syrup

	the sun)	the sun shines)	snake)	season, finally the sun is out)

Те саме сонце, що в Британії викликає підозру, в Америці продається як бренд, в Австралії вбиває, а в Канаді рятує від депресії. Ті самі снігові заметілі в Британії рідкісна пригода, в Америці привід для надзвичайного стану, в Австралії привід для жартів про Різдво, в Канаді буденність. Ці відмінності не поверхневі. Вони проникають у глибину когнітивних структур, як ми пояснюємо невдачу (британець «погода», американець «не підготувався», австралієць «все буде гаразд», канадець «ще не січень»), як ставимося до успіху (британець «пощастило з погодою», американець «зробив сонячний день», австралієць «випив пива й пережив», канадець «дочекався відлиги»).

Природні явища у фразеології це не декорації, а фундамент національної ідентичності. Вони кодують ставлення до непередбачуваності, до тілесного дискомфорту, до часу й до інших людей. Британець приймає стихію як частину себе, американець її підкорює, австралієць з нею жартує, канадець її поважає.

Отже, регіональні варіанти англійської мови демонструють культурно-специфічну концептуалізацію природних явищ, де один і той же феномен активізує принципово різні когнітивні фрейми. Ці відмінності, зумовлені історичним, географічним і соціокультурним контекстом, формують локальні когнітивні картини світу, у яких фразеологізми з компонентом natural phenomenon виступають не лише семантичними одиницями, але й маркерами національної ідентичності та колективного досвіду взаємодії з природним середовищем.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі було здійснено комплексне дослідження особливостей формування, функціонування та семантичного наповнення фразеологічних одиниць, пов’язаних із природними явищами, крізь призму когнітивно-семантичного підходу.

Робота дала змогу простежити, як природні явища, що є невід’ємною частиною людського досвіду, відображаються у мовній картині світу, утворюючи широкий спектр метафоричних і символічних значень. Фразеологізми з компонентом природного явища (дощ, вітер, блискавка, сонце, грім, сніг тощо) віддзеркалюють процеси концептуалізації навколишнього світу, де природне стає базою для осмислення соціальних, психологічних і культурних явищ.

У першому розділі було з’ясовано, що когнітивно-семантичний підхід дозволяє розглядати фразеологізми не лише як стійкі мовні одиниці, а як знаки культурного й концептуального досвіду нації. Ключовими поняттями для аналізу виступають концепт, фрейм, метафора та метонімія, які структурують знання про світ у свідомості людини. Фразеологічні одиниці виявляються не просто комбінаціями слів, а носіями культурно зумовлених смислів. Природні явища в цьому контексті виступають як джерела концептуалізації, адже їхні властивості (рух, сила, мінливість, непередбачуваність) проектуються на різні сфери людської діяльності, емоції, поведінку, суспільні процеси.

Другий розділ був присвячений регіональним аспектам англійської мови, британському, американському, австралійському та канадському варіантам. З’ясовано, що кожен із них формувався в унікальному природному, історичному та культурному контексті, який безпосередньо вплинув на фразеологічну систему. Так, кліматичні умови та природне оточення визначали частотність і семантику фразеологізмів із компонентами

природних явищ: у британському варіанті більшою мірою представлені метафори, пов’язані з дощем, вітром і туманом, у американському із грозами, сонцем і блискавкою, в австралійському із сонцем, спекою та посухою.

Окрім цього, значний вплив на варіативність мали ментальні та культурні особливості мовців: наприклад, британська стриманість і схильність до іронії відбилася у фразеологізмах типу *storm in a teacup*, тоді як американська прямолінійність і прагматизм у варіанті *tempest in a teapot*.

У третьому розділі проведено безпосередній когнітивно-семантичний аналіз фразеологізмів із компонентом natural phenomenon. Здійснено класифікацію за типами природних явищ, атмосферними, метеорологічними, астрономічними та сезонними. З’ясовано, що більшість із них мають метафоричну природу й використовуються для позначення емоційних станів, поведінкових реакцій, життєвих ситуацій та соціальних явищ.

Порівняльний аналіз показав, що семантика й конотації фразеологізмів варіюються залежно від регіонального варіанту англійської мови. Це свідчить про культурно зумовлену специфіку сприйняття природних явищ, у різних культурах ті самі природні образи можуть асоціюватися з різними емоційними або моральними характеристиками. Наприклад, сонце в британській культурі сприймається як символ рідкісного, але бажаного тепла, тоді як в австралійській воно часто має конотацію надмірності чи небезпеку.

Особливу увагу приділено когнітивним моделям та метафоричному моделюванню, які лежать в основі фразеологічних одиниць. Виявлено універсальні метафори типу «емоційний стан – природне явище», «людське життя – зміна пір року », «конфлікт – буря / гроза», що відображають спільні риси людського мислення. Водночас простежено регіональну специфіку цих моделей, яка зумовлена історичним досвідом, кліматом і культурними кодами спільнот.

У результаті проведеного дослідження можна зробити наступні узагальнюючі висновки. Фразеологізми з компонентом природних явищ є

важливим засобом відображення когнітивної картини світу, що поєднує універсальні та національно-специфічні риси. Когнітивно-семантичний підхід дає змогу виявити внутрішню логіку утворення фразеологізмів, простежити їх метафоричні джерела й культурну символіку. Природні явища виступають базовими концептами, через які людина осмислює складні абстрактні категорії, емоції, стосунки, суспільні події. Регіональна варіативність англійської мови демонструє, як природне середовище та культурний контекст формують різні мовні образи, що, у свою чергу, впливають на мовлення, гумор, стиль мислення та комунікативні норми. Дослідження фразеологізмів із компонентом natural phenomenon сприяє глибшому розумінню взаємозв'язку між мовою, культурою та пізнанням, розкриваючи мовну картину світу в її регіональному розмаїтті.

Отже, проведена робота підтверджує, що фразеологія є не лише лінгвістичним, а й культурно-когнітивним феноменом, у якому відбивається унікальний спосіб світосприйняття народу. Дослідження подібного типу має вагоме значення для розвитку когнітивної лінгвістики, міжкультурної комунікації та фразеографії, а також відкриває перспективи подальшого вивчення інших тематичних груп фразеологізмів у різних мовах світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голик С. Англійська мова як lingua franca у сучасному світі: глобалізаційні виклики. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2015. Вип. 14. С. 125–131.

2. Горун А. Лінгвокогнітивні особливості функціонування фразеологізмів в англомовних слоганах світових брендів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Філологія.* Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2020. Вип. 87. С. 79–85.

3. Жолобова Г. Когнітивно-семантичні особливості фразеологічних одиниць англійської мови із соматичним компонентом : кваліфікаційна робота магістра. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2023. 63 с.

4. Заєд М. Концепт NATURE та його образно-наративна репрезентація у англомовних текстах : кваліфікаційна робота магістра. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2020. 65 с.

5. Запухляк І. Структурні особливості дієслівних фразеологізмів з компонентом на позначення неживої природи в англійській та українській мовах. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія Філологічні науки*. Бердянськ : Бердянський державний педагогічний університет, 2019. Вип. 4. С. 147–151.

6. Камінська В. Теоретичні дослідження фразеологічних одиниць у сучасній лінгвістиці. *Сучасні тенденції розвитку мов*. Київ. 2011. Вип. 5. С. 123–129.

7. Козак Т. «Світові англійські мови»: концептуалізація та суспільно-політичне значення. *Regional Studies*. Ужгород, 2024. Вип. 37. С. 94–102.

8. Кравцова І. Фразеологізми в сучасній англійській мові: визначення, підходи, класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного*

університету. *Сер.: Філологія.* 2016. № 20. Т.2. С 29–32.

9. Кріцберг Р. Дивергенція та конвергенція регіональних варіантів англійської мови : автореф. дис….д. філ. н. за спец.: 10.02.04. Київ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2011. 20 с.

10. Мизин Т. Вербалізація концепту weather/погода в англійській та українській мовних картинах світу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. Житомир : Житомирський державний університет імені Івана Франка. 2013. Вип. 6. С. 115–118.

11. Мирончук М., Бачуріна Л., Арчакова Є. Лексико-семантичний аналіз ідіом з лексичним компонентом на позначення природних явищ в англійській мові. *Проблеми гуманітарних наук. Філологія.* Дрогобич, 2022. Вип. 9. С. 166–170.

12. Мосейчук О. Підходи до вивчення ідіоматики та фразеології. *Південний архів. Філологічні науки*. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2019. Вип. 1. С. 77–82. Одеса, 2019. Вип. 1. С.77–82.

13. Нікітіна А. Фразеологізми з компонентом «природне явище» в англійській та українській мовах: контрастивне дослідження. *Філологічні науки*. Київ, 2022. Вип. 1. С. 89–95.

14. Огуй О. Англійська фразеологія в когнітивному аспекті. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2016. 272 с.

15. Пальчевська О. Метеорологічна лексика та фразеологія у народній картині світу. *Філологічні науки*. Київ : Інститут філології, 2018. Вип. 7. С. 115–124.

16. Пилипенко І., Приходько В., Кухарєва Д. Когнітивні аспекти збереження культурного коду в англо-українському фразеологічному перекладі Вісник науки та освіти. 2025. № 4(34). С. 677–692. URL: https://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/23325/23294 (дата звернення : 12.07.2025).

17. Полюжин М., Венжинович Н. Когнітивна інтерпретація національно-

специфічного змісту фразеологічних одиниць. *Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2010. № 8. С. 47–52. URI: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/16620 (дата звернення: 15.06.2025)

18. Саватєєва Л., Тріщ О., Муравйова О. Варіанти та діалекти англійської мови. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*. Київ : Київський національний лінгвістичний університет, 2016. Вип. 2. С. 375–379.

19. Свеженко Г. Лексика на позначення погоди та природних явищ у діалектах британського варіанту англійської мови : кваліфікаційна робота магістра. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2020. 65 с.

20. Тараненко О. Фразеологія сучасної англійської мови. Київ : Видавничий дім «Академія», 2015. 368 с.

21. Уліцька Ю. Когнітивні аспекти вербалізації часового континууму засобами англійських фразеологізмів і паремій. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. 87 с.

22. Фролькіна Т. Когнітивно-семантичний аналіз англійських фразеологізмів з компонентом «weather». *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія Філологія*. Острог : Національний університет «Острозька академія», 2020. Вип. 3. С. 112–118.

23. Чеснокова Г. Лексикологія англійської мови : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Академія», 2016. 57 с.

24. Шимянова М. Орієнтаційна метафора у формуванні фразеологічних одиниць австралійського та новозеландського варіантів англійської мови: кваліфікаційна робота магістра. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2020. 72с.

25. Beal Joan C. An Introduction to Regional Englishes: Dialect Variation in England. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2010. 122 p.

26. Boers F. Applied Linguistics Perspectives on Cross-Cultural Variation in Conceptual Metaphor. *Metaphor and Symbol*. 2023. Vol. 18. P. 231–238.

27. Chen C. A Cultural Cognitive Study of Eatyh Metaphors in English Idioms. *Cogent Arts & Humanities*. 2025. Vol. 1. P. 91–98.

28. Cowie A. Phraseology: theory, analysis, and applications. Oxford University Press, 2007. 246 p.

29. Espinal M., Mateu J. Idioms and Phraseology. Oxford Research Encyclopedia of Linguistics. Oxford : Oxford University Press, 2019. P. 25–27.

30. Cabezas-García M., Faber P. Phraseology in specialized resources: an approach to complex nominals. *Lexicography*. 2018. №5. P. 55-83. URL: DOI:10.1007/s40607-018-0046-x (accessed: 30.06.2025.)

31. Fromkin V., Rodman R., Hyams N. An Introduction to Language. Cengage Learning, 2014. 624 p.

32. Hasan A. A Structural and Semantic Classification of Phraseological Units in English. *Global Spectrum of Research and Humanities*. 2025. Vol. 5. P. 12–24.

33. Huo Y., Song Y. English Idioms Interpretation in Perspective of Cognitive Semantics. *US-China Foreign Language*. 2020. Vol 18. P. 88–91.

34. Kortmann B., Clive U. A Handbook of Varieties of English 2: Morphology and Syntax. Mouton de Gruyter, 2004. 750 p.

35. Kovalchuk O. The Features of Semantics Phraseology with the Component of the Natural Phenomenon. *Philological Studies*. 2015. Vol 6. P. 45–52.

36. Kövecses Z. Metaphor: a practical introduction. 2nd ed. Oxford University Press, 2010. 375 p.

37. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. University of Chicago Press, 1980. 242 p.

38. McArthur T. The English languages? *English today* 2007. Vol. 3. P. 9–13.

39. Moon R. Fixed expressions and idioms in English: a corpus-based approach. Clarendon Press, 2011. 338 p.

40. Naciscione A. Stylistic use of phraseological units in discourse. Amsterdam Press, 2010. 292 p.

41. Owens J., Dodsworth R. Semantic Mapping: What Happens to Idioms in Discourse. *Linguistics*. 2017. Vol. 55. P. 715–756.

42. Rahimova D. National and Cultural Specificity of Phraseological Units with a Somatic Component. *Research in Applied Linguistics*. Semnan : Semnan University Press, 2018. Vol. 9. No. 2. P. 1–41.

43. Schneider W. Lexicosemantic diffusion in World Englishes: variable meaning–form relations in prospective verbs. *English Language & Linguistics.* 2023. Vol. 27. P. 719–748.

44. Shackleton R. Phonetic variation in the traditional English dialects: a computational analysis. *Journal of English linguistics.* 2007. Vol. 35. P. 30–102.

45. Upton C., Parry D., Widdowson J. Survey of English dialects: The dictionary and grammar. Psychology Press, 2014. 258 p.

46. Vinson D., Vigliocco G. Semantic feature production norms for a large set of objects and events. *Behavior Research Methods.* 2008. Vol. 40. P. 183–190.

47. Wang X. Applying Cognitive Linguistics to Second Language Idiom Learning. Wellington : Victoria University of Wellington, 2020. 7 p.

48. Yo Thuc A. Idiomatic Creativity: A Pragmatic Model for Creative Idiomatic Uses in Authentic English Discourse. Nottingham : University of Nottingham, 2011. 330 p.

49. Zhang L. Semantic structures within natural language and their cognitive functions. URL: https://www.researchgate.net/publication/383976888_Semantic_structures_within_natural_language_and_their_cognitive_functions (accessed: 28.04.2025)

50. Britannica: Varieties of English. URL: https://www.britannica.com/topic/English-language/Varieties-of-English (дата звернення: 09.11.2025).

51. EFL Learners' Metaphorical Insights into Multi-Modal Writing: A Cognitive Perspective. URL : https://www.nature.com/articles/s41599-025-05710-1 (дата звернення: 09.11.2025).

52. Improvement of Metaphor Understanding via a Cognitive Linguistic Approach. URL : https://www.nature.com/articles/s41598-025-04171-5 (дата звернення: 09.11.2025).

53. Phraseological Universals and Particulars: A Cross-Cultural Examination of English Expressions. URL : https://www.researchgate.net/publication/392077191_Phraseological_Universals_and_Particulars_A_Cross-Cultural_Examination_of_English_Expressions (дата звернення: 09.11.2025).

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

54. (AusNC) Australian National Corpus. URL : https://www.ausnc.org.au/ (дата звернення: 09.11.2025).

55. Australian Oxford Dictionary. URL : https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780195517965.001.0001/acref-9780195517965 (дата звернення: 09.11.2025).

56. (BNC) British National Corpus. URL : https://www.english-corpora.org/bnc/ (дата звернення: 09.11.2025).

57. Cambridge International Dictionary of Idioms. URL : https://archive.org/details/cambridge-international-dictionary-of-idioms (дата звернення: 09.11.2025).

58. Canadian Oxford Dictionary. URL : https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780195418163.001.0001/acref-9780195418163 (дата звернення: 09.11.2025).

59. (COCA) Corpus of Contemporary American English. URL : https://www.english-corpora.org/coca/ (дата звернення: 09.11.2025).

60. EnglishClub. Idioms/Nature. URL : https://www.englishclub.com/ref/Idioms/Nature/ (дата звернення: 09.11.2025).

61. Merriam-Webster Dictionary. URL : https://www.merriam-webster.com/ (дата звернення: 09.11.2025).

62. Oxford Dictionary of Idioms. URL : https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780198845621.001.0001/acref-9780198845621 (дата звернення: 09.11.2025).

63. Oxford English Dictionary. URL : https://www.oed.com/?tl=true (дата звернення: 09.11.2025).

64. Strathy Corpus. URL : https://www.queensu.ca/strathy/strathy-corpus-canadian-english (дата звернення: 09.11.2025).

65. Understanding English Idioms Inspired by Weather Elements. URL : https://5minuteenglish.com/understanding-english-idioms-inspired-by-weather-elements/ (дата звернення: 09.11.2025).

66. Weather Idioms in English: Meanings & Examples. URL : https://www.englishwithdev.com/2025/06/weather-idioms-in-english.html (дата звернення: 09.11.2025).

67. Weather Idioms You Need to Be Using. URL : https://kseacademy.com/weather-idioms/ (дата звернення: 09.11.2025).

68. Weather Idioms: 8 Weather-Related Idioms & Phrases in English. URL : https://preply.com/en/blog/8-idioms-in-english-that-use-weather-related-expressions/ (дата звернення: 09.11.2025).

69. 103 English Weather Idioms That You Can Use Rain Or Shine. URL : https://justlearn.com/blog/english-weather-idioms (дата звернення: 09.11.2025).

ДОДАТОК А

Таблиця 1

Порівняльний розподіл фразеологізмів із компонентом natural phenomenon за домінуючими цільовими концептосферами та регіональними варіантами англійської мови

Цільова концептосфера	BrE (n = 44)	AmE (n = 40)	AusE (n = 32)	CanE (n = 36)	Загалом	% від корпусу
1. Емоційний / психічний стан людини	21 (48 %)	14 (35 %)	10 (31 %)	19 (53 %)	64	42 %
– радість / ейфорія / надія	6	5	3	4		
– смуток / депресія / тривога	8	4	2	9		
– гнів / роздратування / хаос	7	5	5	6		
2. Поведінка / характер / особистісні риси	11 (25 %)	7 (18 %)	13 (41 %)	8 (22 %)	39	26 %
– легковажність / мрійливість	5	3	4	2		
– грубість / цинізм / чорний гумор	1	1	7	1		
3. Соціальні відноси у / конфлікт / взаємодія	6 (14 %)	5 (13 %)	4 (12 %)	5 (14 %)	20	13 %
4. Діяльність / криза / успіх / виживання	4 (9 %)	12 (30 %)	4 (12 %)	3 (8 %)	23	15 %
5. Час / циклічність / швидкоплинність	1 (2 %)	1 (2 %)	1 (3 %)	1 (3 %)	4	3 %
6. Морально-оцінна сфера	1 (2 %)	1 (2 %)	0	0	2	1 %
Всього	44	40	32	36	152	100 %

SUMMARY

The qualification paper is devoted to the study of cognitive-semantic features of English phraseological units containing the component *"natural phenomenon"* (rain, storm, wind, lightning, sun, snow, etc.) in British, American, Australian and Canadian varieties.

The research employs a complex methodology: continuous sampling, descriptive method, component analysis, cognitive-semantic analysis and comparative method. The theoretical framework is based on the works of G. Lakoff, M. Johnson, Ch. Fillmore, A. Cowie, R. Moon, O. Ohui, T. Taranenko and others. Phraseological units are classified according to types of natural phenomena (atmospheric, meteorological, astronomical, seasonal).

Dominant conceptual metaphors (*"emotional state – storm", "life – change of seasons", "success – wave"*) and culturally specific conceptualisation models are identified: British English ironic acceptance of the elements, American English pragmatic conquest of nature, Australian English black humour and survival, Canadian English respect for harsh winter. Scientific novelty lies in the systematic cognitive-semantic analysis of phraseological units with the component *"natural phenomenon"* in four regional varieties of English and in revealing the influence of geographical, climatic and cultural contexts on the formation of local linguistic worldviews. Practical significance: the findings can be used in teaching lexicology, phraseology, stylistics, regional varieties of English, translation studies, linguocultural studies and intercultural communication. They may serve as a basis for developing textbooks, glossaries and special courses.

***Key-words**: phraseological units, natural phenomenon, regional varieties of English, cognitive semantics, conceptual metaphor, frame, cultural conceptualisation, linguistic worldview, metaphorical modelling, intercultural communication*

Декларація

академічної доброчесності

здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, _____ Захарова Дар'я Едуардівна_____,
студент(ка) __2__ курсу магістратури, форми навчання денна, факультету іноземної філології, спеціальність ___035 Філологія, освітньо-професійна програма _Мова і література (англійська), адреса електронної пошти__dz26082003@gmail.com_____,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Когнітивно-семантичні особливості фразеології з компонентом *NATURAL PHENOMENON* в регіональних варіантах англійської мови» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Захарова Дар'я Едуардівна